

ปัญหา

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาสำรวจสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ว่ามีการกระทำพฤติกรรมด้วยความถี่มากน้อยเพียงใด มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของบุคคลว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในรอบ 20 กว่าปีที่ผ่านมา ได้มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นในวงการจิตวิทยานั้นคือการเกิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นในกลุ่มประเทศตะวันตก ที่แพร่หลายและกล่าวถึงกันมากได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่เสนอโดย โคลเบอร์ก (Kohlberg 1963, 1969, 1976) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura 1971, 1977) ประกอบกับปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาความประพฤติของเยาวชน ทำให้นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลในสังคมเพิ่มตามลำดับและความสนใจนี้ยังแพร่เข้ามาถึงวงการจิตวิทยา และวงการศึกษาของไทยในรอบ 10 ปีนี้ด้วย

จริยธรรม เป็นกลไกอันหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่เป็นบันทัดฐานของความประพฤติ เป็นตัวกำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ (อ่านวย ทะทิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูดี 2522:29) ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้อุบัติการณ์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสงบสุขเรียบร้อย ไม่มีปัญหา ไม่มีความวุ่นวาย หากบุคคลในสังคมขาดจริยธรรมแล้ว สังคมย่อมวุ่นวายขาดความสงบสุข และเต็มไปด้วยปัญหาทางสังคม แต่สภาพการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสังคมปัจจุบันเป็นแรงกดดันให้บุคคลต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อการอยู่รอด เกิดการลักเล็กขโมยน้อย ฉ้อโกง ปล้นฆ่า และก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ดังสถิติที่กรมตำรวจได้รวบรวมไว้พบว่า ในปี พ.ศ. 2526 คดีอาชญากรรมเกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักรมีจำนวนทั้งสิ้น 545,777 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2524 ซึ่งมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้น 541,060 ราย (กรมตำรวจ กองวิจัยและวางแผน 2527) นอกจากนี้สังคมไทยยังรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางคตินิยมของการดำรงชีวิตอย่างกว้างขวาง เช่น นิยมยกย่องผู้มีอำนาจ ผู้มีฐานะร่ำรวยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากขึ้นจนพยายามจะกระทำทุกวิถีทาง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นน้อยลง ซึ่งลักษณะความเห็นแก่ตัว การหันเหจากจารีตเดิมและปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่กล่าวกันว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความเสื่อมลงของจริยธรรมในสังคมไทย (วิทย์ วิศทเวทย์ 2522:19) และเกิดปัญหาทางจริยธรรมขึ้น มีผู้สรุปสาเหตุที่สำคัญของปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยไว้สองประการ คือ สาเหตุจากความล้มเหลวของระบบ เศรษฐกิจและสังคมประการหนึ่ง

และอีกประการหนึ่งมาจากความล้มเหลวของระบบการศึกษานั้นเอง (อำนวยการ ทะพิงค์แก และ ชัยนัต วรรณะภูติ 2522:185,205)

โดยเหตุที่การศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างจริยธรรมในสังคม ความพยายามที่จะใช้ การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาจริยธรรมจึงได้เกิดขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และ จากหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ต่างก็ระบุจริยศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนไทยมีบุคลิกลักษณะ อุบิสัย และพฤติกรรมที่ดีงาม เป็นที่พึงปรารถนาของ สังคม แต่ระบบการศึกษายังมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่เอื้อ ต่อการแก้ปัญหาจริยธรรมของสังคม อาทิเช่น

1. ผู้ใช้หลักสูตรไม่เข้าใจจุดมุ่งหมาย และวิธีการถ่ายทอด เพื่อปลูกฝังจริยธรรมซึ่งมี เนื้อหาสอดแทรกไว้ในเกือบทุกวิชาอย่างแท้จริง จึงทำให้การพัฒนาจริยธรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
2. วิธีการสอนส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนมีลักษณะของ "การสั่งสอน" โดยครูมี บทบาทของผู้มีอำนาจเด็ดขาดที่จะกำหนดว่า นักเรียนควรจะเรียนอะไรและอย่างไร วิธีการสอน เช่นนี้เป็นการจำกัด เสรีภาพในการเรียน และทำให้เกิดปัญหาในการปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นได้
3. ผู้สอนจริยธรรมไม่ได้รับการเตรียมตัวให้ทำหน้าที่สอน ในบางครั้งจะพบว่าบาง- โรงเรียนจะมอบหมายให้ครูที่ไม่ถนัดในวิชาใดวิชาหนึ่ง มาสอนจริยธรรม ทำให้ขาดความมั่นใจใน วิชาดังกล่าวจึงไม่สามารถถ่ายทอดให้นักเรียนเข้าใจได้
4. ครูบางคนมิได้ปฏิบัติตามสิ่งที่สอน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนทำให้ผู้เรียน เกิด ความสับสนในจริยธรรมขึ้น
5. ถึงแม้การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านทัศนคติและ พฤติกรรม แต่การสอนจริยธรรม เป็นเพียงการให้ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับอะไรควรไม่ควรเท่านั้น โดยมีได้ฝึกฝนในด้านพฤติกรรมของผู้เรียนไปด้วย การจัดและการประเมินผลการเรียนรู้อาจ จำกัดอยู่ในระดับความสามารถ เชิงสมอง ในการจดจำบทเรียนมิได้วัดพฤติกรรมผู้เรียน หลังจาก ได้รับความรู้แล้วว่าจะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้หรือไม่ การสอนจริยธรรมจึงไม่สามารถที่จะ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างความรู้และพฤติกรรมได้ เพียงแต่หวังว่า เมื่อมีความ รู้สึกสำนึกในด้านจริยธรรมแล้ว คงจะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความสำนึกนั้น (กระทรวงศึกษา- ธิการกรมวิชาการ 2523)

เนื่องจากความล้มเหลวของการจัดจริยศึกษาในอดีตดังกล่าวมา ประกอบกับปัญหาทาง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กระตุ้นให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคมเกิดความตื่นตัวที่จะปฏิรูปวิธีการ ปลูกฝังจริยธรรมเสียใหม่ จึงมีการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งในรูปการจัดกิจกรรม เช่น การประชุม การสัมมนา และโครงการวิจัยต่างๆ เช่น โครงการวิจัยการศึกษาจริยธรรมไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นโครงการ 2 ปี (2523-2524) โดยมีแผนงาน 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ เริ่มจากการจัดประชุมทางวิชาการเพื่อประมวลความรู้ ความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ เพื่อหา แนวคิดในการพัฒนาจริยธรรมตามแนวปรัชญา และวัฒนธรรม และเพื่อหาจริยธรรมหลักที่สำคัญ ๆ

และจำเป็นต่อการปลูกฝังในสังคมไทย แผนงานชั้นสองคือ การสร้างเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม แผนงานชั้นที่สามคือ สร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) ของระดับพัฒนาการทางจริยธรรม แผนชั้นสุดท้าย คือการศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมของการเสริมสร้างพัฒนาการทางจริยธรรม (กรมวิชาการ 2523:4-5)

ความพยายามที่จะศึกษาจริยธรรมของสังคมไทย มิได้จำกัดเพียงโครงการของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็ได้จัดทำโครงการวิจัย และสัมมนา เรื่องจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2526 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. เพื่อแสวงหาสภาพที่เป็นอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรม (Actual Behavior) ทางจริยธรรมของคนไทย
2. เพื่อแสวงหาลักษณะที่เป็นอุดมคติ (Ideal) ทางจริยธรรมสำหรับคนไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่เป็นอุดมคติทางจริยธรรมกับ พฤติกรรมจริยธรรมของคนไทย
4. เพื่อหาปทัสถาน (Norm) ทางจริยธรรมสำหรับคนไทย และแสวงหาแนวทางที่จะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยให้ได้ตามปทัสถาน

ตามทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะแก้ไขและปรับปรุงจริยธรรมที่เสื่อมลงตามที่กล่าวมาให้ดีขึ้นได้นั้น ควรจะได้ศึกษาถึงสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล ในสังคมไทยปัจจุบันก่อนว่ามีสภาพเป็นอย่างไร มีการกระทำพฤติกรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด ตลอดจนมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปพิจารณาว่า จะต้องส่งเสริมจริยธรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด แต่เนื่องจากบุคคลมีการกระทำพฤติกรรมจริยธรรมมากมายหลายด้าน ทั้งพฤติกรรมที่กระทำต่อตนเอง และพฤติกรรมที่กระทำต่อผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมประการหลังนี้ยังสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ พฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางการเมือง ดังนั้นการจะศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทั้งหมดของบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ย่อมเป็นการยุ่งยากที่จะศึกษาให้ครอบคลุมทั่วถึง ในทุกด้านอย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาสำรวจ เฉพาะสภาพที่เป็นจริง เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองเท่านั้น ด้วยเห็นว่าการเมืองมิใช่จะเป็นเพียงเรื่องของประเทศหรือรัฐบาล หรือเรื่องราวระดับชาติเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในระดับหรือกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคม ดังคำกล่าวของ ปรัชญาเมธี ชาวกรีก อริสโตเติล (Aristotle อ้างถึงในกรมฯ ทอจธรรมชาติ 2515:107) ที่ว่า "มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์สังคม (Social Animal) มีภาษาพูดเป็นสื่อกลางในการอยู่ร่วมกันในสังคมนี้ โดยธรรมชาติแล้วเป็นสัตว์การเมืองด้วย (Political Animal)" ดังนั้นการเมืองในแนวคิดปัจจุบันจึงหมายถึง แบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ (Power) อิทธิพล (Influence) และการบังคับ (Authority) (จรรยา สุภาพ 2514:2) หรือจะกล่าว

อีกนัยหนึ่งคือ การที่บุคคลหรือกลุ่มชนพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยมีพฤติกรรมที่มุ่งในการสร้างผล หรือเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของบุคคลอื่น ๆ เช่นการใช้อำนาจบีบบังคับให้เป็นไปตามที่ตนปรารถนา การพยายามที่จะตั้งตนเป็นหัวหน้าตลอดจนการชักนำและชักนำผู้อื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นการเมืองจึงอาจปรากฏในตัวบุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้โดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลโดยแท้จริง

อนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของบุคคล 3 สถานภาพ อันได้แก่ นักเรียน ครู และผู้ประกอบการ เพราะนอกจากทั้ง 3 สถานภาพนี้จะมีบทบาทอันสำคัญในระบบการศึกษา อันเป็นเครื่องมือในการสร้างจริยธรรมในสังคมแล้ว เมื่อพิจารณาดูจะเห็นได้ว่า บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมไทยเรานี้ จะมีบทบาทของสถานภาพใดสถานภาพหนึ่งในสามสถานภาพนี้เป็นอย่างน้อย ดังนั้นการที่จะได้เห็นสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของนักเรียน ครู และผู้ประกอบการจึงเท่ากับได้เห็นสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของสังคมไทยด้วย

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในเรื่องของปรัชญา เป็นเรื่องของการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคมว่าอย่างไรถือว่าถูกหรือดี ควรประพฤติ และอย่างไรที่ถือว่าผิดหรือชั่วไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักกำหนดเป็นมาตรฐานไว้ (พระยาอนุมานราชธน 2516:409)

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายคนได้เสนอทรรศนะเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ แตกต่างกัน อาทิ เช่น

ในทรรศนะของ โคล เบิร์ก (Kohlberg quoted in Bull 1969:5) จริยธรรมเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง

ในทรรศนะของ โฮแกน (Hogan 1973:217) เขาเชื่อว่าจริยธรรมเป็นระบบของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อชี้แนะพฤติกรรมสังคม หรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล

บราวน์ (Brown 1965:411) เชื่อว่าจริยธรรมคือ ระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกออกจากการกระทำที่ผิด คล้ายกับไวยากรณ์เป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างขึ้นมาดี ออกจากประโยคที่สร้างขึ้นมาไม่ดี จริยธรรมไม่คงที่เหมือนกับไวยากรณ์แต่จะมีวิวัฒนาการไปเสมอ จริยธรรมเปลี่ยนแปลงไปเพราะความขัดแย้งกันเอง หรือเพราะมีอิทธิพลจากแหล่งอื่น

ในทรรศนะของนักการศึกษาไทย ดังเช่น ทินพันธุ์ นาคะตะ (2522:26) กล่าวถึงจริยธรรมว่า เป็นเรื่องของหลักแห่งความประพฤติในทางที่ดีที่ชอบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติหรือเป็นหลักปฏิบัติที่ได้รับการยกย่องว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

พระราชวรmani (กรมวิชาการ 2523:10) กล่าวว่า จริยธรรมในความหมายทางพุทธ-

ศาสนา คือ มรรค มรรคเป็นวิถีทาง ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นหลักหรือกฎเกณฑ์ของการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงจุดหมาย นั่นคือทำให้หมดปัญหา

ในการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทยของกรมวิชาการ (2523:3) ผู้ทรงคุณวุฒิได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมคือการกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จากทรรศนะต่าง ๆ ที่ได้เสนอมาช้างต้นนี้พอจะสรุปได้ว่า จริยธรรมรวมลักษณะที่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นลักษณะที่ดี ที่ถูกที่ควรแก่การกระทำ โดยแต่ละสังคมจะเป็นผู้ตัดสินและวางมาตรฐานของลักษณะเหล่านั้น เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานให้บุคคลในสังคมนั้นกระทำตาม ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นแนวทางของบุคคลในการตัดสินว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง และสมควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้จำแนกลักษณะทางจริยธรรม ออกเป็นลักษณะต่าง ๆ กัน ดังเช่น

บราวน์ (Brown 1965:411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติ คือความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct)

ฮอฟแมน (Hoffman 1979:958-966) เห็นว่าการซึมซาบของจริยธรรม (Moral internalization) ประกอบด้วย 3 กระบวนการคือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับแนวคิดในประเทศไทย ในแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทยอันเป็น โครงการวิจัยการศึกษาจริยธรรมไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ 2523:3) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของจริยธรรมไว้สอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยา ที่กล่าวมาแล้ว คือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ

จากการจำแนกองค์ประกอบจริยธรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีส่วนคล้ายกัน เพียงแต่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปเท่านั้น อย่างไรก็ตามสามารถสรุปจำแนกองค์ประกอบจริยธรรมได้เป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หมายถึง ส่วนที่เป็นความคิด ความรู้ ความ

เข้าใจ หรือความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม อันทำให้บุคคลสามารถประเมิน หรือ แยกแยะได้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร ได้ด้วยการคิด มโนทัศน์ที่ใช้ เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Values) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgement) การให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทาง จริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึงความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติ- กรรมทางจริยธรรมว่ามีความพอใจ หรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบ ด้านนี้ได้แก่ ทศนคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling or Moral Affection) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาใน สถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดี ถูก ควรหรือไม่ มโนทัศน์ที่ ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำ ทางจริยธรรม (Moral Act) บุคลิกทางจริยธรรม (Moral Character) และพฤติกรรมทาง จริยธรรม (Moral Behavior)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ในทฤษฎีของกลุมนักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมนั้น จริยธรรมของบุคคลเป็นผลจาก การเรียนรู้ทางสังคมโดยผ่านกระบวนการสังคมประภิด (Socialization) การซึมซาบ (Internalization) และการถอดแบบ (Identification) ซึ่งให้ความสำคัญต่อสังคมใน ฐานะที่เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social contingency) ให้กับเด็กตั้งแต่แรกเกิดทำให้ เด็กได้รับข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และจากการมีวุฒิภาวะทางปัญญา (Cognitive maturation) ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะสร้างพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจเป็นจริยธรรม-ฝืนจริยธรรม- ไม่มีจริยธรรม (Moral-Immoral-Amoral) ขึ้นมาได้

นักจิตวิทยาที่สำคัญคนหนึ่งในกลุ่มนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้นี้ ได้แก่ แบนดูรา (Bandura 1977:16-22) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า

1. พฤติกรรมจริยธรรมของมนุษย์ เป็นผลจากการเรียนรู้ทางสังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรม ด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ โดยเชื่อว่านอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (Elementary reflex) แล้ว มนุษย์มิได้ถูกจัดเตรียมให้มีพฤติกรรมอื่น ๆ มาโดยกำเนิด หากต้องเรียนรู้ พฤติกรรมเหล่านั้นในสังคม

2. สิ่งที่เรียนรู้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร ซึ่งอาจ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผล - กรรม และความรู้เหล่านี้จะมีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

3. การเรียนรู้ของมนุษย์ เกิดได้ทั้งจากประสบการณ์ตรงของตน (Direct Experience) และเกิดจากการสังเกต (Observational Learning)

4. การเรียนรู้ทางสังคมที่แบบดูราเน้น คือ การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยกระบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) เนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การ ประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง การได้รับผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเองนั้นมีข้อจำกัดมาก เพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปกว่าที่เวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอ่านวน และผลของการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตราย ถ้าจะต้องเรียนรู้เอง ดังนั้นจึงต้องเรียนรู้โดยกระบวนการสังเกต ได้แก่การสังเกตพฤติกรรม และผลกรรมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยินได้ฟังคำบอกเล่า การได้อ่านสารบันทึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลจะนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในโอกาสต่อไป

5. การเรียนรู้จากแบบอย่างจำเป็นต้องอาศัยความสนใจในพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง ซึ่งความสนใจนี้อาจเกิดได้เนื่องจาก ลักษณะของตัวแบบใกล้เคียงกับผู้สังเกต หรือผู้สังเกตมีความสนใจนิยมชมชอบตัวแบบนั้น หรือพอใจพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง และพฤติกรรมดังกล่าวอาจมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ทำให้เกิดความสนใจได้

6. การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบนี้ ยังขึ้นอยู่กับความยากง่ายของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สังเกตด้วย

7. ภายหลังการเรียนรู้มีมนุษย์จะเลือกเลียนแบบ เฉพาะพฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่ามากกว่า พฤติกรรมที่ถูกลงโทษหรือไม่ได้รับรางวัล การได้เห็นผลกรรมที่ตัวแบบได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมเลียนแบบ และเกิดความคาดหวังต่อแรง เสริมที่จะได้รับ (Anticipation of Reinforcement)

8. ผลของการเรียนรู้อยู่ในรูปของความ เชื่อว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไร อย่างไร และ ความเชื่อนี้มีอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในทางการเมืองนั้น มีการแบ่งมนุษย์ในสังคมออกเป็นสองฝ่ายได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้อยู่ใต้การปกครอง (กรมล ทงธรรมชาติ 2515:107) โดยบุคคลทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ร่วมกันคือ ประสานผลประโยชน์เพื่อความสงบสุข สวัสดิภาพ และการคงอยู่ของสังคมโดยส่วนรวม โดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ จริยธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2525:428) ทรงพระราชทานกระแสพระราชดำริสแกผู้ปกครองประเทศและประชาชนชาวไทยไว้ดังนี้คือ

"การรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณียกิจอันสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาดสามารถ และสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนทั่วประเทศด้วย คือประชาชนแต่ละคนจะต้องขวนขวายสร้างสรรค์ประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตน

คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ 4 ประการ

ประการแรกคือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สองคือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

ประการที่สามคือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้น โดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์"

เลื่อน รัตนมงคล (2522:211-213) ได้อธิบายถึงคุณธรรมในการปกครองที่จำเป็นไว้ได้แก่

1. สังคหวัตถุธรรม คือ ธรรมเครื่องสงเคราะห์หรือยึดเหนี่ยวนำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีธรรมอันได้แก่

1.1 ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจข้อแนะนำ ศิลปวิทยาต่าง ๆ

1.2 ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้

เกิดความเข้าใจดี เกิดไมตรีสมานสามัคคี ทำให้รักนับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

1.3 อุตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์คือ การช่วยเหลือด้วยแรงกายและการชวนชววยช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

1.4 สมานัตตา คือ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอ ต่อคนทั้งหลายและเสมอในทุกข์สุข คือร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ปัญหาให้เกิดประโยชน์-สุขร่วมกัน

2. มีพรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง ได้แก่

2.1 เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีมีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

2.2 กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคน และสัตว์ทั้งปวง

2.3 มุทิตา ความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

2.4 อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีจิตราบเรียบ ไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชิงมองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุผลที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยวางตนและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

3. มีสาราณียธรรมคือ ธรรมเครื่องให้ระลึกถึงกัน ผูกความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจกรรมหรือชุมชน ได้แก่

3.1 เมตตากายกรรม ตั้งกายกรรมที่ประกอบด้วย เมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน คือช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3.2 เมตตาวาจากรรม ตั้งวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำดีเตือนด้วยความหวังดี แสดงวาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3.3 เมตตามโนกรรม ตั้งมโนกรรมที่ประกอบด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

3.4 สาธารณโภคี แบ่ง ปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของ เล็กของน้อย ก็แจกจ่ายให้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

3.5 สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือ เสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

3.6 ทฤษฎีสามัญญาตา มีทฤษฎีตั้งงามเสมอกัน มีความเห็นชอบร่วมกันตกลงได้ในหลัก การสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น กำจัดทุกข์และการแก้ปัญหาาร่วมกัน

นอกจากนี้ทินพันธุ นาคะตะ (2522:31) ได้กล่าวถึงหลักธรรมที่จะนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการปกครองตนเองและหมู่คณะไว้ได้แก่ ทานคือ การให้ ศีลคือการสำรวมกาย วาจา ใจ บริจาค คือการบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ อาชวะคือ ความซื่อตรง มัทวะคือ ความสุภาพอ่อนโยน ตบะ คือการเอาชนะความชั่ว อโกธะคือ การไม่กริ้วโกรธ อวิหิงสาคือ การไม่เบียดเบียนผู้ใด ชันติคือ ความอดทน และอวิโรธนะคือ การไม่ผิดจากความเที่ยงตรง หรือความยุติธรรม

จากกระแสพระราชดำรัสและทศนะของผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึง กันเกี่ยวกับลักษณะของจริยธรรมทางการเมือง ซึ่งอาจจะสรุปเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 4 ลักษณะคือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคและความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และการเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเสนอพอ เป็นสังเขปดังต่อไปนี้

ความซื่อสัตย์ทางการเมือง

ความซื่อสัตย์เป็นลักษณะของความซื่อตรง หรือความมั่นคงของการกระทำต่าง ๆ ดังความ หมายที่ให้ไว้ในเอกสารวัฒนธรรม ฉบับที่ 2 (อ้างถึงใน วิวัฒน์ อัสวณิชย์ 2523:19) ว่า "ความ ซื่อสัตย์ หมายถึงความซื่อตรง ไม่คิดโกง ถ้าแสดงออกทางใจจะเป็นน้ำใสใจจริง ไม่มีเงื่อนไขซ่อน ใว้ในใจ ทางกายก็เป็นการทำจริง ไม่ใช่ทำดีเพื่อลวงให้คนอื่นติดกับ ทางวาจา ก็คือการพูดจริง พูดคงเส้นคงวา เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้" และในหลักการการยังได้อธิบายลักษณะของความ ซื่อตรงต่อคนทั่วไปอีกว่า "ในการอาศัยกำลังผู้อื่นในการทำกิจกรรมบางอย่างไม่ควรใช้ปัญญาหลอก ลวง ไม่หันเหเปลี่ยนแปลงคำพูดไป เพื่อความสะดวกเฉพาะครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ... ไม่ยกตนข่ม- ท่าน ไม่หาความดีใส่ตัว ความชั่วใส่เขา" (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร 2521:12-16) สรุปแล้วความ ซื่อสัตย์คือ การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและ ผู้อื่น ซึ่งเป็นความหมายที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ปรับปรุงแล้ว (กรมวิชาการ 2523:147)

ท่านปัญญานันทภิกขุ (2499:405) ได้กล่าวไว้ว่า "ความซื่อสัตย์เป็นหลักธรรมที่ประชาชน ทั่วไปควรจะต้องปฏิบัติ เพราะจะเป็นหลักประกันสังคมอย่างดียิ่ง และในการคบหาสมาคมในกลุ่มคน ถ้ามีคุณธรรมข้อนี้ด้วยแล้วจะทำให้เกิดความ เชื่อถือไว้วางใจต่อกัน ไม่ต้องมีการหวาดระแวงต่อกัน ว่าจะเกิดการเอารัดเอาเปรียบกันขึ้น"

สำหรับความซื่อสัตย์ทางด้านการเมืองนั้น จรูญ สุภาพ (2520:184)กล่าวว่า ธรรมะ- เพื่อความมั่นคงของชาติ ประการหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์ของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความ- ซื่อสัตย์ของผู้บริหารประเทศและข้าราชการ โดยชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารประเทศและข้าราชการ ชาติความซื่อสัตย์ก็จะทำการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือยอมรับสินบน หรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำการ ทุจริต เพื่อประโยชน์สำหรับตนโดยผิดกฎหมายและศีลธรรม นอกจากนี้พฤติกรรมเกี่ยวกับความซื่อ- สัตย์ทางการเมืองของบุคคลยังแสดงออกได้อีกหลายลักษณะ เช่น การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน- อยู่อย่างเคร่ง ครัด การทุจริตในการเลือกตั้ง การปิดบังผู้กระทำผิดกฎหมาย เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งสม

ควรจะปลูกฝังให้มีขึ้นในสังคม ดังเช่น การวิจัยของวชิรญา บัวศรี และสุนันท์ ศกโกศุม (2520) ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง และนักเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติของเด็กไทยที่พึงปรารถนา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลทั้งสองกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ผู้ปกครองจำนวน 213 คน และนักเรียน 92 คน จากจังหวัดต่าง ๆ โดยใช้แบบสำรวจคุณลักษณะ-เด็กไทย 5 ด้าน ผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้งผู้ปกครองและเด็กนักเรียนต้องการให้เด็กไทยมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์เป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของซาลี ลัทธิ (2507:60) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี ปรากฏว่าคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์มีความสำคัญมากที่สุดกว่าด้านอื่น ๆ และอนุสรณ์ อรรถศิริ (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาตรี และนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร จำนวน 230 คน พบว่าจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมาเป็นอันดับหนึ่งจากกลุ่มจริยธรรม 16 ประเภทคือ ความซื่อสัตย์

วิชิต ประสบปลื้ม (2518:62-63) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความสำนึกทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 195 คน จากจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้แบบสอบถามชนิดเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนจำนวนสูงสุดร้อยละ 87.18 เห็นด้วยกับที่ว่าชาติจะก้าวหน้า ถ้าประชาชนมีระเบียบวินัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครของ อรนนท์ บุญประสิทธิ์ (2522:91-92) ที่พบว่า พฤติกรรมที่มีความสำคัญมากต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูและผู้ปกครอง ได้แก่ การเคารพกฎเกณฑ์ ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และระเบียบสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของเยาวชนไทย จากกลุ่มตัวอย่างเยาวชนทั่วประเทศจำนวน 3,000 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนิสิตนักศึกษาใช้เครื่องมือแบบประเมินค่าตนเอง และแบบสัมภาษณ์ พบว่าค่านิยมที่ได้รับความสำคัญสูงสุด คือความมั่นคง-ปลอดภัย-เป็นระเบียบ และอนุรักษ์นิยม อันครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและหลักการอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับ การคอร์รัปชันซึ่งเป็นการแสดงออกทางด้านลบเกี่ยวกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ประการหนึ่งนั้น ทินพันธ์ นาคะตะ (2520:360-380) ทำการวิจัยสำรวจความคิดเห็นของคนไทยที่มีต่อการคอร์รัปชันในราชการไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการในกระทรวง-ทบวง กรมต่าง ๆ ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมที่สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ ระดับหัวหน้าแผนกจนถึงระดับอธิบดี รวมทั้งข้าราชการในกรมสรรพากรจำนวน 299 คน และประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 138 คน รวมทั้งหมด 437 คน ใช้แบบสอบถามให้เลือกตอบ และการสัมภาษณ์ ผลการสำรวจพบว่าร้อยละ 77.1 ของกลุ่มตัวอย่างคิดว่า การรับของสมนาคุณจากผู้ใต้ตนให้ประโยชน์จากการทำหน้าที่โดยปกติ ไม่เป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้รับการลงโทษ ร้อยละ 64.9 คิดว่าการรับค่าน้ำร้อนน้ำชา หรือการหยอดน้ำมันเพื่อให้การบริการเร็วเป็นพิเศษเป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้รับการลงโทษ ร้อยละ 77.9 คิดว่าการแอบอ้างเอาประโยชน์ส่วนตัว เป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้รับการลงโทษ ร้อยละ 90.9 คิดว่าการทุจริตต่อหน้าที่-หรือการแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยมีชอบด้วยกฎหมายเป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้

รับการลงโทษ ร้อยละ 60.0 คิดว่าการที่ข้าราชการหรือบุคคลในครอบครัวเป็นเจ้าของ เป็นกรรม- การหรือมีหุ้นในบริษัทธุรกิจ เอกชนที่พอจะอาศัยอิทธิพล จากทางการให้เป็นประโยชน์แก่กิจการนั้นได้ เป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้รับการลงโทษ และร้อยละ 74.8 คิดว่าการรับเปอร์เซ็นต์ หรือค่าคอม- มิชชันจากการจัดซื้อหรือจัดประมูลในนามของทางราชการ เป็นการคอร์รัปชันที่ควรได้รับการลงโทษ

ในแง่ผลเสียหายจากการคอร์รัปชันดังกล่าวข้างบนนั้น พบว่าร้อยละ 98.0 คิดว่าการ คอร์รัปชันมีผลเสียหายต่อการพัฒนาประเทศมาก ร้อยละ 97.5 คิดว่าการคอร์รัปชันมีผลเสียหายต่อ เศรษฐกิจมากและร้อยละ 93.4 คิดว่า การคอร์รัปชันมีผลเสียหายต่อการทำงานของทางราชการ มาก

ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการเมือง

ความเสมอภาค (Equality) หมายถึง การที่ทุก ๆ คนได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการ ที่จะได้รับสิ่งที่สังคมมีอยู่ตามความสามารถอย่างเต็มที่ของเขา โดยที่ไม่มีข้อจำกัดอยู่ที่ชาติกำเนิด หรือชั้นทางสังคม (Lakoff 1966อ้างจากเหม ทองชัย 2523:221) ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความ แตกต่างกันตามชาติกำเนิด เทือกเขาเหล่ากอ อาชีพ ศาสนา และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น สิ่ง เหล่านี้มีอาจถือ เป็นข้ออ้างในการจำกัดความเท่าเทียมกันของมนุษย์ได้ เพราะมนุษย์ทุกคนมีค่ามี ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (สนิท จรอนันต์:97) กล่าวคือในทางการเมืองจะต้องถือว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้ กฎหมายในการดำรงชีวิต ในการใช้เสรีภาพ ในการมีส่วนร่วม ทางการเมือง และต้องมีการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ดังคำกล่าวของลอค (Lock) ที่ว่า สภาวะแห่งความเสมอภาคเป็นสภาวะที่ไม่มีผู้ใดมีสิทธิ หรืออำนาจมากกว่าผู้ใด มนุษย์เกิดมาเสมอ กันในแง่นี้ ไม่ใช่เสมอกันในความสามารถ หากแต่เสมอกันในสิทธิต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ (เสนท์ จามริก แพล 2515:347) ด้วยเหตุนี้หากฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าคุณไม่มีสิทธิในสิ่งที่ควรมี และไม่ได้ในสิ่งที่ควรจะได้ ความรู้สึกไม่เป็นธรรมก็จะเกิดขึ้น (พิทยา สายชู 2516:19)

จรรยา สุภาพ (2519:8-9) กล่าวถึงสาระสำคัญของความเสมอภาคไว้หลายประการ คือ

1. ความเท่าเทียมกันทางการเมือง หมายถึงโอกาสที่ประชาชนทุกคนจะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ความหมายโดยแคบคือ สิทธิในการออกเสียง เลือกตั้งที่ถือว่า แต่ละคนออกเสียงได้หนึ่งเสียงนั่นเอง
2. ความเท่าเทียมกันในด้านสิทธิของพลเมือง เช่นสิทธิในการที่จะได้รับหลักประกัน ในเรื่องที่อยู่อาศัย โอกาสที่จะได้รับการศึกษาอบรม โอกาสที่จะได้รับบริการจากหน่วยงานสาธารณะ เช่นราชการ โอกาสที่จะเข้ารับราชการ เป็นต้น
3. ความเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย คือบุคคลจะต้องได้รับการคุ้มครองป้องกัน จากกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมเหมือน ๆ กัน ทั้งนี้เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตน
4. อยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเสมอภาคเหมือนกัน
5. ความเท่าเทียมในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ต้องการให้มนุษย์ยอมรับความ เป็น "คน" ของบุคคลอื่น ไม่ต้องการให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม

ในการแบ่งสันปันส่วนเพื่อให้เกิดความเสมอภาคของบุคคลในสังคม มีหลักอยู่ประการหนึ่งที่มีความสำคัญนั่นคือ ให้อัตลักษณ์ของความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง (Openhiem 1968:102) ซึ่งความยุติธรรมหมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเหตุผล ไม่มีความลำเอียง ดังคำกล่าวทางพุทธศาสนาที่ว่า บุคคลผู้มีใจยุติธรรมต้องไม่ตกอยู่ในอคติอันใดแก่ ความลำเอียง 4 ประการ คือ ความลำเอียงอันเกิดจากความชอบพอรักใคร่ ความชิงชัง ความหลง และความกลัว (พุทธทาสภิกขุ 2513:173)

ภิญโญ สาธร (2520:7-8) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคม โดยปราศจากความขัดแย้งว่า จะต้องเคารพในความยุติธรรม ให้ความเป็นธรรมแก่ทุก ๆ คน ต้องเคารพในความมีเหตุผล มีเมตตาธรรม ต้องมีศรัทธาในมนุษย์ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคในสิทธิและให้โอกาสแก่ทุกคน ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมเกี่ยวกับความเสมอภาคและความยุติธรรมทางการเมือง จึงแสดงออกได้หลายลักษณะอาทิ เช่น การให้และการใช้อิทธิสิทธิ์ หรืออคติในการปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ เป็นต้น

อดุล วิเชียรเจริญ (2515) กล่าวว่า ค่านิยมประการหนึ่งของสังคมไทยอันเป็นสังคมเกษตรก็คือ การถือความสัมพันธ์ส่วนตัวมีความสำคัญในการพิจารณาให้คนเข้าทำงาน หรือมอบหมายงาน ผู้เป็นญาติผู้รู้จักมักคุ้นจะได้รับพิจารณาดีกว่าผู้ไม่คุ้นเคย แม้ว่าจะมีคุณวุฒิสองกว่าก็ตาม

ลิขิต ธีระเวคิน (2516:1-33) ได้แสดงทัศนะว่า การที่สังคมไทยยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของประชากรไทย ที่เป็นไปลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในสังคม เช่น เชื่อในลักษณะที่ว่าคนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันเคารพในอาวุโส นิยมตัวบุคคล นิยมการแบ่งชั้นวรรณะ และชอบการมีอิทธิสิทธิ์เหนือผู้อื่น ซึ่งงานวิจัยที่สอดคล้องกับทัศนะนี้ได้แก่งานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520) ที่ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในกรุงเทพมหานครจำนวน 419 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยม 16 แห่ง และโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยม 16 แห่ง เป็นชาย 191 คน เป็นหญิง 228 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูร้อยละ 47.9 เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "คุณค่าของมนุษย์มักจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ฐานะ และตามศักดิ์ตระกูล" ในขณะที่ครูอีกร้อยละ 45.1 ตอบไม่เห็นด้วย และครูร้อยละ 65.4 เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "บุคคลที่เกิดในตระกูลสูงหรือราชินิกุล ย่อมมีศักดิ์ศรีเหนือกว่าบุคคล ที่เกิดในตระกูลชาวบ้านธรรมดา" ในขณะที่ครูร้อยละ 22.7 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ นอกจากนี้ยังพบว่าครูร้อยละ 81.4 ไม่เห็นด้วยกับคำที่ว่า "ผู้แทนราษฎรมีสิทธิเหนือกว่าราษฎร เพราะว่าเป็นผู้แทนของประชาชน" แต่ร้อยละ 81.8 ก็ยังเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "บุคคลใดได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิพิเศษเหนือบุคคลทั่วไป"

ลิขิต นวลแก้ว (2521:8) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง "ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี" กลุ่มตัวอย่างจำนวน 439 คน ใช้แบบสอบถามชนิดเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พบว่าครูเห็นด้วยกับหลักความเสมอภาคทางการเมือง แต่ยังคงเชื่อมั่นอยู่ในคุณสมบัติพิเศษของบุคคลบางคน บางกลุ่มว่าเหมาะสม

ที่จะ เป็นนักการเมืองมากกว่าบุคคลทั่วไป

วรภาส รุจิโกชน์ (2522) ได้ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกรรมกรรถไฟ เฉพาะที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยจำนวน 443 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) พบว่าการศึกษาเกี่ยวกับความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อบุคคล เช่น การให้ความสำคัญและยกย่องผู้ที่มีการศึกษาสูงมากกว่าคนธรรมดา การให้เกียรติคนที่อยู่ในตระกูลสูงมากกว่าคนธรรมดา และการคบคนรวยเป็นเพื่อนดีกว่าคนจน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวเหล่านี้ ร้อยละ 65.69 และ 72.6 ตามลำดับ

สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522:146-147) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,496 คน จากภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพต่าง ๆ กัน เป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งให้ผู้ตอบพิจารณาว่าคำกล่าวนั้น ๆ "ถูก" "ไม่ถูก" หรือ "ไม่ทราบแล้วแต่กรณี" พบว่าต่อคำถามที่ว่า "คนเราควรจะรักและเห็นแก่พรรคพวกของตนมากกว่าคนอื่น" กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 54 เห็นว่า "ไม่ถูกต้อง" มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้นที่เห็นว่า "ถูก" และอีกร้อยละ 27 ตอบว่าแล้วแต่กรณีซึ่งขัดกับการศึกษาของ ชัยสิทธิ์ สนิสมบูรณ์ทอง (2520:1243-1248) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงการเมือง และเสนอข้อค้นพบว่าค่านิยม ประหนึ่ง ในสังคมไทยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การนิยมการเล่นพรรคเล่นพวกมากกว่าคุณธรรม

นอกจากนี้ เหม ทองชัย (2523:233-248) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติเชิงเสมอภาคของเยาวชนเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเยาวชนจำนวน 332 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดปลายเปิด พบว่าเยาวชนจำนวนสูงสุกร้อยละ 49.8 จะรู้สึกสบายใจ เมื่อได้ให้สิทธิและโอกาสแก่ผู้อื่นเท่า ๆ กัน ร้อยละ 93.64 จะรู้สึกสบายใจเมื่อได้เคารพในสิทธิของผู้อื่น ร้อยละ 64.36 จะรู้สึกสบายใจเมื่อไม่ได้เอาเปรียบผู้อื่น ร้อยละ 62.07 จะรู้สึกสบายใจเมื่อได้ทำสิ่งใดด้วยความเที่ยงธรรม และร้อยละ 45.60 จะรู้สึกสบายใจเมื่อได้ช่วยเหลือคนอื่นที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ความเมตตา กรุณาทางการเมือง

ความเมตตาหมายถึง จิตที่คิดอยากให้คนอื่นเป็นสุข ไม่คิดอยากให้ใครเป็นทุกข์ ไม่คิดอยากเบียดเบียนใคร สมเด็จพระญาณสังวร (2521:10) กล่าวว่าเมตตานี้เป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่มีความเห็นแก่ตัว เป็นความหวังดี หวังความสุขให้บังเกิดขึ้น และไม่ได้มุ่งผลประโยชน์เพื่อตนแต่มุ่งประโยชน์สุขให้บังเกิดขึ้นแก่ผู้ที่ตนมีเมตตานั้น

ความกรุณาหมายถึง ความสงสารคิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ (พระราชาวงมณี 2521:92) เป็นธรรมที่สนับสนุนธรรมข้อแรกคือ เมตตา กล่าวคือความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้นจะเป็นผลสำเร็จได้ก็ด้วย การช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ซึ่งช่วยได้โดยการให้ทานทั้งอามิสทาน และธรรมทานตามกำลังของตน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อรวมกันแล้วความเมตตา กรุณาจึงหมายถึง ความรักใคร่ สงสาร ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และพ้นจากความทุกข์ อันจะแสดงออกมาในรูปแบบ

พฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเกี่ยวกับความเมตตากรุณาทางการเมือง ก็อาจจะแสดงออกเป็นพฤติกรรม การจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส การลดหย่อนและการอภัยโทษ หรือการปกครองด้วยความรุนแรง เป็นต้น

ในสังคมไทยมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ค่านิยม และลักษณะของสังคมไทย พบว่าค่านิยมส่วนหนึ่งของสังคมไทยคือ นิยมคนใจกว้างและใจนักเลง ใจกว้างคือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ไพฑูริย์ เครือแก้ว 2506:219-227 และสนธิ สมัครงการ 2521) และคนไทยยังมีลักษณะพิเศษประการหนึ่งคือ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ประเสริฐ แยมกลิ่นพุ่ม อ่างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา 2523) ซึ่งไพฑูริย์ รัตนมังคละ (2514:66) ได้ทำการศึกษาบุคลิกภาพของคนไทยแล้วสรุปได้ว่า ความเมตตากรุณาเป็นหนึ่งในบุคลิกภาพที่เด่น ๆ 18 ประการของคนไทยด้วย นอกจากนี้ค่านิยมของสังคมไทยอีกประการหนึ่งก็คือ คนไทยมักจะให้อภัยกันง่าย สนิ่ง่าย ไม่ผูกพยาบาท มีความอ้อมอวล่วย และออมชอมกันได้ (สุพิตรา สุภาพ:2520:6-19)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเมตตากรุณา อรพันธ์ บุญประสิทธิ์ (2522:62-65) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าในการแบ่งระดับความสำคัญของพฤติกรรมเป็น 5 ระดับจากสำคัญมากที่สุด ถึงสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมการให้อภัย การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นพฤติกรรมที่จัดได้ว่ามีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งครูและผู้ปกครองประสงค์จะให้มีในตัวนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ ภูติพันธ์ (2515:84-86) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของผู้ปกครองนักเรียนวัยรุ่น ในโรงเรียนมัธยมสาธิต 5 แห่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 204 คน เป็นบิดา 102 คน และมารดา 102 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ว่าลักษณะแต่ละอย่างใน 13 ลักษณะ มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร พบว่าบิดามารดาของนักเรียนวัยรุ่น มีความปรารถนาจะให้บุตรของตนมีลักษณะที่ ไม่มีความเห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามฐานะของตน โดยเห็นว่าคุณลักษณะนี้มีความสำคัญต่อบุตรของตนมากในระดับปานกลาง และงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรญา บัวศรี และสุนันท์ ศลโกสม (2520) ซึ่งพบว่าคุณสมบัตินี้ของเด็กไทยที่พึงปรารถนาในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนต้องการให้เด็กอยู่ในโอวาทเป็นอันดับหนึ่ง และรองลงมาได้แก่ต้องการให้เด็กมีความเมตตากรุณา

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การปกครองด้วยความรุนแรง ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของการตัดสินลงโทษลูกน้องด้วยความรุนแรง หรือการแก้ปัญหาความวุ่นวายโดยใช้อำนาจเด็ดขาด ตลอดจนพฤติกรรมการลดหย่อนและการอภัยโทษ ได้แก่งานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520:105,120) ซึ่งเคยกล่าวถึงแล้วในเรื่องเกี่ยวกับความเสมอภาคและความยุติธรรม พบว่าครูจำนวนสูงสุดร้อยละ 45.8 เห็นด้วยกับที่ว่า "การชุมนุมประท้วงรัฐบาลคือกบฏหมู่ และก่อให้เกิดความวุ่นวายปั่นป่วนภายในประเทศ จึงสมควรจะจัดการปราบปรามพวกชุมนุมประท้วงอย่างเด็ดขาด" แต่ร้อยละ 59.2 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่า "การชุมนุมประท้วงของกลุ่มพลังต่าง ๆ ต้องใช้ตำรวจหน่วยคอมมานโด เข้าทำการปราบปราม เพื่อเป็นตัวอย่างไม่ให้มีการชุมนุมประท้วงอีกต่อไป" ร้อยละ 50.8 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าปัจจุบันนี้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มีชุกชุมมาก สมควรใช้ทหารเข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาด โดยไม่ปล่อยโอกาสให้กลับใจมามอบตัวต่อทางราชการอีกต่อไป" ร้อยละ

49.2 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่า "โจรผู้ร้ายที่มีอันตรายต่อสังคมมากสมควรถูกลงโทษประหารชีวิตสถานเดียว" สรุปได้ว่าครุมีความคิดทั้งที่สนับสนุน และคัดค้านการใช้ความรุนแรงและเด็ดขาด

มณฑล มือนันต์ (2521:141,163) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลชั้นนำท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีบุคคลชั้นนำจังหวัดสิงห์บุรี" กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน ใช้แบบสอบถามชนิดเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย พบว่าบุคคลชั้นนำท้องถิ่นจำนวนสูงสุด ร้อยละ 57.21 เห็นด้วยกับที่ว่า "การชุมนุมประท้วงรัฐบาลคือ กุญแจและก่อให้เกิดความวุ่นวายปั่นป่วนภายในประเทศ จึงสมควรจะจัดการปราบปรามพวกชุมนุมประท้วงอย่างเด็ดขาด แต่ร้อยละ 55.54 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าปัจจุบันผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์รุกรานหนัก เหลือเกิน ควรใช้กำลังทหาร เข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาด ไม่ควรเปิดโอกาสให้กลับใจ เข้ามามอบตัวต่อทางราชการอีกต่อไป" ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ ที่กล่าวมาแล้ว

จากการศึกษาวิจัยของ วิชิต นวลแก้ว (2521:จ) ในเรื่องความคิดของครุในจังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทยดังเคยกล่าวถึงแล้ว ในเรื่องความเสมอภาคและความยุติธรรม พบว่าครุเห็นด้วยเป็นอย่างมากกับการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด เข้มงวด รวดเร็ว เพื่อให้เกิดความหว่นกลัวแก่ผู้ที่จะทำผิด และมีความต้องการให้ลงโทษผู้ทำความผิดบางชนิดอย่างหนักในทันที โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการของกฎหมาย เช่น ให้ประหารชีวิต หรือจำคุกโดยไม่ชักช้า เพราะไม่มีความเชื่อถือศรัทธาวิธีการตามกฎหมาย เพราะคิดว่าหย่อนประสิทธิภาพล่าช้า ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้อย่างจริงจัง ดังนั้นวิธีการที่ดีและได้ผลดีก็คือ มอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้อย่างเต็มที่ การใช้อำนาจจัดการอย่างเด็ดขาด โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งนี้ถ้าใช้ในการปกครองประเทศก็เรียกว่าเป็นการใช้อำนาจเผด็จการ ซึ่งงานวิจัยของสุนทร โคมิน และสนิท สมักรการ (2522:219-223) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องค่านิยมของคนไทย ดังเคยกล่าวถึงมาแล้ว พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 60-65 เห็นด้วยกับการใช้อำนาจเผด็จการในการบริหารประเทศ และมีที่เห็นด้วยอย่างมากถึงประมาณร้อยละ 35-41 ค่านิยมเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่โดยทั่ว ๆ ไปนั้นมิได้รังเกียจการใช้อำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศแต่อย่างใด เพียงแต่อย่าได้ให้ราษฎรส่วนใหญ่เดือดร้อนก็เป็นอันใช้ได้

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางการเมือง

การอยู่ร่วมกันในสังคม บุคคลในสังคมนั้นย่อมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งพหุอาศัยกัน และในการติดต่อสัมพันธ์กัน เช่นนี้ ถ้าแต่ละบุคคลต่างยึดถือประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ที่จะเกิดแก่บุคคลอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในสังคมด้วยแล้ว สังคมนั้นก็ย่อมจะมีความเจริญหรือมีการพัฒนาไปได้ช้า มีความสัมพันธ์ที่ไม่เหนียวแน่น และคงจะต้องเป็นสังคมที่เปราะบางพร้อมจะแตกสลายไปในที่สุด ผิดกับสังคมที่บุคคลแต่ละคนต่างมองเห็นประโยชน์ที่จะนำไปบังเกิดขึ้นในสังคมและยอมเสียสละเพื่อยังประโยชน์ส่วนนั้น สังคมนั้นย่อมมีความสงบสุข มีความเจริญและสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

สำหรับพฤติกรรมกรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางการเมืองนั้น อาจมีการแสดงออก

ในหลายรูปแบบ เช่น มีการสละสิทธิบางอย่างของตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของชาติบ้านเมือง การยอมเสียสละเลือดเนื้อของตนเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง การเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือการยอมปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองเพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง เป็นต้น

งานวิจัยของ วชิรญา บัวศรี และสุนันท์ ศลโกสม (2520) ที่เคยกล่าวถึงแล้ว พบว่า คุณสมบัติของเด็กไทยที่พึงปรารถนาในด้านความสัมพันธ์ด้านหน้าที่ต่อสังคม ทั้งผู้ปกครองและนักเรียน มีความปรารถนาตรงกันคือ อันดับหนึ่งได้แก่ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันดับรองลงมาได้แก่ ความสามัคคีร่วมมือกับหมู่คณะ การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการกระทำตามกฎหมาย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523:60-64) ดังเคยกล่าวถึงมาแล้วเช่นกัน ที่พบว่า ค่านิยมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับสูงมากอันดับหนึ่งคือ ความมั่นคงปลอดภัย เป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยมอันครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและหลักการอยู่ส่วนหนึ่ง และค่านิยมที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับสองได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่นและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

สำหรับพฤติกรรมเกี่ยวกับการเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองนั้น วรภาส รุจิโรจน์ (2522:27) ซึ่งเคยกล่าวถึงมาแล้วในเรื่องของความเสมอภาคและความยุติธรรม พบว่ากรรมากรจำนวนสูงสุดร้อยละ 72.06 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "ถ้าท่านเห็นนักล้วงกระเป๋า ล้วงกระเป๋าผู้โดยสารคนอื่นในรถเมล์ ท่านควรนิ่งเฉยเสีย เพราะมิใช่ธุระอะไรของท่าน มิฉะนั้นท่านอาจถูกทำร้ายโดยนักล้วงกระเป๋าได้" นอกจากนี้สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2521:114-118) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำกลุ่มเกษตรกรในภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร 142 คน และจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางอีก 9 จังหวัด จำนวน 162 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย พบว่าผู้นำกลุ่มเกษตรกรจำนวนสูงสุดร้อยละ 77.3 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "ถ้าเห็นขโมยชิ้นบ้านคนอื่นท่านควรนิ่งเสีย เพราะถ้าท่านแจ้งตำรวจขโมยอาจจะทำร้ายท่านในภายหลังได้" ร้อยละ 65.79 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า "ผู้ชายทุกคนต้องเกณฑ์ทหารเพื่อปกป้องแผ่นดินของเรา" และร้อยละ 69.39 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่า "การบ่าเพ็ดตนให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองนั้นควรเป็นหน้าที่ของคนมั่งมี เพราะคนจนต้องหาเช้ากินค่ำ ไม่มีเวลาที่จะช่วยเหลือบ้านเมืองได้"

พฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองด้านอื่น ๆ

นอกจากพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีพฤติกรรมด้านอื่น ๆ อีก อาทิ เช่น การเชื่อฟังหรือการต่อต้านกฎหมายที่คิดว่าไม่ชอบธรรม ซึ่งอาจแสดงออกในรูปแบบการประท้วง หรือการเดินขบวนประท้วง และพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอันได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารของบ้านเมือง การติดตามการทำงานของผู้แทนราษฎร หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของตน เป็นต้น

สนิท จรอนันต์ (2523) กล่าวว่าคนไทยมีนิสัยยอมรับอำนาจของผู้มีอำนาจ และขาดประสบการณ์ทางการเมือง กล่าวคือคนไทยคุ้นเคยกับการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งประชาชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ประชาชนอยู่ในฐานะผู้รับคำสั่งและปฏิบัติตาม

คำสั่งนั้น ๆ โดยไม่มีคำอธิบายเหตุผล และไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ทำให้ประชาชนไม่เป็นตัวของตัวเอง ปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปตามยถากรรม เมื่อทุกขั้วรอบข้างก็แก้ไขไปตามมีตามเกิด ประชาชนไม่ค่อยโทษผู้ปกครองว่าไม่สนใจความเป็นอยู่ของประชาชน หรือไม่ค่อยร้องขอความเป็นธรรมจากผู้ปกครองรวมทั้งเห็นว่าความแตกต่างระหว่างสามัญชนกับชนชั้นปกครอง หรือคนยากจนกับคนมั่งมี เป็นเรื่องของโชคชะตา หรือบุญทำกรรมแต่ง ที่คนคิดเช่นนี้มีผลทำให้ประชาชนยอมรับอำนาจของผู้ปกครองโดยไม่ตั้งร้นต่อสู้เรียกร้อง ทำให้อำนาจของผู้ปกครองมั่นคง และดูเสมือนมีความชอบธรรม แต่อย่างไรก็ตามหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2526 เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่านักเรียน นิสิต นักศึกษา มีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนต่อประเทศชาติ ต่อการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองมากขึ้น (ณรงค์ พรพิริยะกุลชัย 2517:85) ดังจะเห็นได้จากการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมที่มีมาหลายครั้งหลายหน เช่นการประท้วงรัฐธรรมนูญเมื่อวันเปิดประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ 19 กันยายน 2517 เกี่ยวกับการตัดสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 ปี และตัดสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 31 ปี การชุมนุมเรียกร้องของสหพันธ์ชาวนา ชาวไร่แห่งประเทศไทย เพื่อให้รัฐบาลปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง โดยการจัดสรรที่ทำกินให้ แก่เกษตรกรหลายหมื่นคน การชุมนุมเรียกร้องของสมาพันธ์เกษตรกรชาวนาไทยจำนวน 300 คน เพื่อต่อต้านชาวเวียดนามอพยพ โดยให้รัฐบาลรับผลักดันออกไปจากประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2522 (ลลิตธร กิจจาธิการกุล 2523:6-7) ตลอดจนการประท้วงนัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ในเรื่องค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ ตามที่มักจะถูกประทุษร้ายเป็นข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์เรื่อยมา เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านที่กล่าวมานี้มีอาทิเช่น งานวิจัยของ สุนทร โคมิน และสมิท สมัยการ (2522:229-230) ที่เคยกล่าวถึงแล้ว พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 68-76 สนับสนุนคำกล่าวที่ว่า "สถานการณ์ของประเทศจะดีขึ้นมาก หากไม่มีการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ " อีกประมาณร้อยละ 20-25 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 5 ไม่ทราบหรือไม่ตอบ ซึ่งเป็นการแสดงออกที่ค่อนข้างแนบชิดว่าคนไทยส่วนใหญ่ ไม่ต้องการให้มีการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520:105,120) และมณฑล มือนันต์(2521:141,163) ที่พบว่าครูและบุคคลชั้นนำท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยกับที่ว่า การชุมนุมประท้วงรัฐบาลคือ กุญแจ และก่อให้เกิดความวุ่นวายปั่นป่วนภายในประเทศจึงสมควรจะจัดการปราบปรามพวกชุมนุมประท้วงอย่างเด็ดขาด ดังเคยกล่าวถึงแล้วในเรื่องความเมตตาทางการเมือง จากงานวิจัยที่ยกมานี้พอจะชี้ให้เห็นได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วย กับการชุมนุมประท้วง หรือการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ เท่าใดนัก

สำหรับพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น สุพัตรา คล้ายคุ่ม (2520:จ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 232 คน ใช้แบบสอบถามชนิดเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย พบว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากว่า การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ และเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีการจำกัดการปฏิบัติตนไว้ตามสมควร และ

การเลือกตั้ง เป็นวิธีหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง และยังเห็นด้วยอย่างมากว่า การควบคุมบางประการของรัฐบาลสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าจะให้เสรีภาพจนเกินขอบเขต

นอกจากนี้ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2521:114-118) ดังที่ เคยกล่าวถึงแล้ว ยังพบอีกว่า ผู้นำกลุ่มเกษตรกรจํานวนสูงสุดร้อยละ 59.87 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าประชาชนไม่ควรแสดงความคิดเห็น ขัดแย้งกับรัฐบาล ร้อยละ 66.45 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าใครจะมา เป็นรัฐบาลก็ตามไม่ใช่ เรื่องที่ชาวบ้าน จะต้องรับผิดชอบ ร้อยละ 79.94 เห็นด้วยกับที่ว่าในการชุมนุมประท้วงรัฐบาลนั้น ต้องระวังไม่ให้ เตือรอนแก่ผู้อื่น และร้อยละ 67.43 เห็นด้วยกับที่ว่าถ้ามีการเลือกตั้ง เมื่อใดในฐานะที่เป็นผู้นำ กลุ่มเกษตรกรควรจะแนะนำให้ชาวบ้านไปฟังการหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้มีความรู้กว้างขวาง

ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง ซึ่งมีพื้นฐานแนวคิดตามทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคมนี้ บุคคลย่อมจะมีการเรียนรู้แตกต่างกันไปแต่ละคน ตามความสามารถและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกมาย่อมมีความแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งน่าจะมีตัวแปรหลายตัว แปรที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ เช่น เพศ ศาสนา สถานภาพ ภูมิภาค สภาพความเป็นเมือง และอาชีพหลักของครอบครัว

เพศ

โดยธรรมชาติแล้ว เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันทั้งโครงสร้างทางกายทางจิตใจ และความสนใจตามธรรมชาติ สังคมจึงมิได้มุ่งให้ชายและหญิงมีแบบพฤติกรรมที่เหมือนกัน ดังนั้นการฝึกอบรม เด็กแต่ละเพศจึงแตกต่างกัน สังคมจะเข้มงวดกวดขัน ความประพฤติของเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย (Jones 1954:781-782) โดยเฉพาะในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะอบรมเลี้ยงดู ให้เด็กหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าเด็กชาย และเน้นให้เด็กชายมีความอดทนกล้าหาญมากกว่าเด็กหญิง (อุทัย ทิรัญโค 2515:192) นอกจากนี้จากการศึกษาของกัสกิน (Guskin 1964:84) เกี่ยวกับ บทบาทของชาย และหญิงในสังคมไทยสรุปว่า บทบาทของชายและหญิงในสังคมไทยเป็น 2 มาตรฐาน (Double Standard) โดยให้เสรีภาพในการปฏิบัติตัวของเพศชายมากกว่าเพศหญิง จากมาตรฐานของสังคมและการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้ มีผลต่อบุคลิกภาพตลอดจนแนวคิดของเพศชายและเพศหญิง ทำให้ชายและหญิงมีบุคลิกภาพ ทศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมหลายอย่างแตกต่างกัน เช่นมักจะปรากฏเสมอว่า เพศชายมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบมากกว่าเพศหญิง เป็นต้น

ความคาดหวังประการหนึ่งในสังคมไทยที่มีต่อชายและหญิงที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ สังคมไทยถือว่า "ชายจะต้องเป็นใหญ่กว่าหญิง" (ไพฑูริย์ เครือแก้ว 2513:190) และเพ็ญแข วิจารณ์สุนทร (2522) ได้ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมของไทยจากสำนวน สุภาษิต และคำพังเพยที่มีอยู่ พบว่าการให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี เป็นค่านิยมประการหนึ่งในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากภายในครอบครัว เป็นผู้ที่มีสิทธิและอำนาจมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ชายถูกยกย่องให้เป็นผู้นำในครอบครัวในขณะที่หญิง มีหน้าที่จะต้องสงบเสงี่ยม ประณินปฏิบัติสนับสนุนและมีบทบาทในฐานะผู้ตาม

วิบูลย์ ธรรมวิทย์ (1968:1-8) ได้ทำการศึกษาชีวิตครอบครัวไทย โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และการเข้าไปมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าโดยทั่วไปเด็กหญิง จะได้รับการเลี้ยงดูแบบ

จำกัดขอบเขต ในขณะที่เด็กชายมีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ ในการอบรมเลี้ยงดูชายจะได้รับอิสระในการคิด และกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าหญิง ซึ่งตรงกับงานวิจัยของละม้ายมาศ ศรทัตย์ (2510) นอกจากนี้ยังไม่ค่อยถูกตำหนิติเตียนเมื่อทำสิ่งใดผิดพลาด การอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวจึงส่งผลให้ชายมีลักษณะทำอะไรตามสบาย สามารถทำตามความปรารถนาและอารมณ์ ในทางตรงกันข้ามหญิงซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคมได้ค่อนข้างยาก โดยสังคมมักจะเข้มงวดกวดขันความประพฤติของหญิงมากกว่าชาย และเนื่องจากการยอมรับการปฏิเสธจากสังคมมีความหมายต่อหญิงมากกว่าชาย จึงมีผลให้หญิงพยายามที่จะประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม มีการคิดไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใด ๆ มีความสามารถในการอดทน มีการระงับความปรารถนาของตนเอง เพื่อที่จะแสดงออกในสิ่งที่ดี ที่ถูก ที่ควร ซึ่งเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสตรีไทยโดยเฉพาะที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการศึกษาสูงขึ้น และมีบทบาทในการช่วยเหลือ ครอบครัว สังคมจึงยอมรับมากขึ้นว่าหญิงมีสิทธิ และเสรีภาพทัดเทียมกับชายไม่ว่าในงานอาชีพ การตัดสินใจด้วยตนเอง และบทบาททางการเมือง ซึ่งสตรีได้สิทธิ และเสรีภาพเท่าเทียมกับชายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา (สภาสตรีแห่งชาติ 2523:25) ดังนั้นสตรีจึงเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในปัจจุบันค่านิยมในการอบรมบุตรของครอบครัวไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ทำให้ชายและหญิงได้รับการกล่อมเกล่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก (บุญเต็ม ไพเราะ 2519:บทคัดย่อ) ค่านิยมเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชายและหญิง จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปดังจะพิจารณาได้จากงานวิจัยหลายชิ้น เช่น งานวิจัยของพลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520) ซึ่งได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร ดังเคยกล่าวถึงแล้ว และพบว่าครูร้อยละ 71.4 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ยังคงใช้ได้ในปัจจุบัน เพราะว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ จึงควรให้ผู้ชายเป็นผู้นำ" ร้อยละ 69.0 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "สส. ชายมักมีความสามารถเหนือกว่าสส. หญิง" ร้อยละ 64.6 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "สิทธิของหญิงและชาย ควรแตกต่างกัน เพราะผู้หญิงกับชายมีความแตกต่างกันในทางธรรมชาติอยู่แล้ว" เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ วรภาส รุจิโกชน์ (2522) ที่ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของกรรมกรรถไฟ ดังเคยกล่าวถึงแล้วเช่นกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.46 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "โดยธรรมชาติแล้ว เพศหญิงมีความอ่อนแอมากกว่าเพศชาย ดังนั้นเพศหญิงไม่ควรมีสิทธิเท่าเทียมกับชายทุกอย่าง" สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในด้าน เศรษฐกิจและการเมืองนั้น ลิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์ (2518:25-26) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในกรุงเทพมหานครจำนวน 298 คน พบว่านักเรียนจำนวนสูงสุดร้อยละ 69.01 เห็นด้วยกับที่ว่า สตรีสามารถเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการเมืองได้ดีเท่ากับบุรุษ ร้อยละ 63.94 เห็นด้วยกับที่ว่าสตรีควรมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ควรมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ร้อยละ 80.56 ไม่เห็นด้วยกับที่ว่าสตรีไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการเมือง

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสังคมยอมรับบทบาทของสตรีมากขึ้น ดังนั้นชายและหญิงจึงมีบทบาททางการเมืองทัดเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการพิจารณาลงไปเป็นพฤติกรรม

ย่อย ๆ แล้ว ก็ยังพบอีกว่าชายและหญิงยังคงมีค่านิยม และพฤติกรรมแตกต่างกันไปอยู่ดี เช่น งานวิจัยของ สุนทรื โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522:86, 234) ซึ่งทำการวิจัยเปรียบเทียบค่านิยมระหว่างเพศชายจำนวน 1,591 คน และเพศหญิงจำนวน 878 คน โดยการให้จัดลำดับความสำคัญปรากฏว่า เพศชายให้ความสำคัญแก่ความเสมอภาค การให้อภัย และความอ่อนน้อม เชื่อฟังสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในด้านความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ เมตตาไม่แตกต่างกัน สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับการให้และการใช้อภิสิทธิ์ เพศชายมีแนวโน้มจะเกิดพฤติกรรมนี้มากกว่า เมื่อพิจารณาจากที่ว่า เพศชายเห็นด้วย กับคำกล่าวที่ว่า "คนเราควรจะรักและเห็นแก่พรรคพวกของตนมากกว่าคนอื่น" มากกว่าเพศหญิง เกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้อำนาจเผด็จการ ในการปกครองประเทศไม่มีความแตกต่างกัน แต่สำหรับข้อความที่ว่า "สถานการณ์ของประเทศจะดีขึ้นมาก หากไม่มีการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ" ปรากฏว่าเพศหญิงเห็นด้วยมากกว่าเพศชาย

ในด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ สบโชค พูลนวม (2523:47) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์ กับความรู้สึกรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมปีที่ 2 และมัธยมปีที่ 4 จำนวน 886 คน จากกรุงเทพมหานคร และภาคต่าง ๆ พบว่าชายและหญิงมีความซื่อสัตย์แตกต่างกัน

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523:62-78) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของเยาวชนไทย ดังเคยกล่าวถึงแล้ว พบว่าเพศหญิงมีค่านิยมสูงกว่าเพศชายในข้อความมั่นคง ปลอดภัย เป็นระเบียบ และอนุรักษ์นิยม ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับความมี ระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและหลักการ กับข้อ คุณธรรมและศาสนา ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น มีเมตตาเป็นต้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่าไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการ ช่วยเหลือผู้อื่น และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการยอมรับการยกย่องและอำนาจในสังคม ซึ่งต่างกันเล็กน้อยกับงานวิจัยของ ประเวทย์ จันทรรัตน์ (2516:70-71) ที่ศึกษาบุคลิกภาพด้านความต้องการ 15 ด้านของ นักเรียนฝึกหัดครู และนักเรียนเกษตรกรรมในจังหวัดอุดรธานี พบว่าชายมีความต้องการด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่นมากกว่าหญิง ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้เพศชายมีการแสดงออกที่ก้าวร้าว และรุนแรงมากกว่าหญิง ดังงานวิจัยของ จำเนียร แสงสว่าง (2519:169) ที่ศึกษาทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคม เศรษฐกิจ โดยศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่านิสิตชายส่วนใหญ่มีทัศนคติในแบบก้าวร้าวรุนแรงกว่านิสิตหญิง

สำหรับพฤติกรรมเกี่ยวกับการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สุนทรื โคมิน (2521:17-18) กล่าวไว้ในรายงานการสัมมนาเรื่อง "ค่านิยมของสตรีไทยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ" ว่า ผู้หญิงยึดค่านิยมที่มุ่งตนเอง (Self-Oriented) มากกว่าส่วนรวม แต่ผู้ชายจะเน้นที่ส่วนรวมมากกว่า ซึ่งพฤติกรรมการสละเพื่อส่วนรวมของเพศชาย จะเห็นได้อย่างชัดเจน จากการที่เพศชายต้องถูกเกณฑ์เป็นทหาร ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและยกย่องว่าเป็น ความเสียสละอย่างหนึ่ง ดังเช่นงานวิจัยของ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2521:114-118) ที่ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำกลุ่มเกษตรกรในภาคกลาง ดังเคยกล่าวถึงแล้ว พบว่าผู้นำกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 65.79 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าผู้ชายทุกคนต้องเกณฑ์ทหาร เพื่อปกป้องแผ่นดินของเรา

สำหรับพฤติกรรมเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า เพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ดังเช่นงานวิจัยของมานะศรี ยงเจริญ (2522) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2519-2520 พบว่านักศึกษาชายเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาหญิง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ตรงกับงานวิจัยของ วงศ์ เลิศไพศาล (2517) ที่ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตปี 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับฐานะ และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร งานวิจัยของ ไกรวุธ จิระบุตร (2519) ที่ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิต นักศึกษาที่เรียนในแผนก และสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิสิตที่เรียนในแผนก และภาควิชาฟิสิกส์และเคมี คณะวิทยาศาสตร์ กับคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนักศึกษาระดับปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ และงานวิจัยของปกรณ์ คุณารักษ์ (2523) ที่ได้ศึกษาความเข้าใจ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

นอกจากนี้ประยงค์ บัตรสมบูรณ์ (2523:121-127) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประจำภาค จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าครูชายส่วนใหญ่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าครูหญิง ซึ่งผลการวิจัยตรงกับงานวิจัยในด้านนี้ของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520) ดังเคยกล่าวถึงแล้ว สำหรับในการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น ชัยวัฒน์ รัฐจร (2522) ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าเพศชายมีความรู้ความเข้าใจ และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เช่นเดียวกัน

จากงานวิจัยที่กล่าวมา พอจะเห็นได้ว่า เพศ น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ประการหนึ่งว่า เพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

ศาสนา

ศาสนาตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525:855) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า หมายถึงลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลักคือ แสดงกำเนิด และความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ

ในสังคมไทยนอกจากพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว ยังมีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อาทิเช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น ศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมุ่งที่จะสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี ให้มนุษย์สละซึ่งความเห็นแก่ตัว มีการชี้แนะให้รู้จักสังคมในอุดมคติ พร้อมทั้งเสนอวิธีการปฏิบัติเพื่อสร้างสังคมดังกล่าว สังคมอุดมคตินี้ในพุทธศาสนาหมายถึง สังคมพระศรีอารีย์ ในคริสต์ศาสนาหมายถึงอาณาจักรพระเจ้า ในศาสนาอิสลามหมายถึงรัฐอิส-

ลาม ซึ่งเป็นสังคมที่มีแต่ความสุข สันติ ยุติธรรม และเสมอภาค เป็นสังคมที่มนุษย์อยู่ด้วยกัน ด้วยความรัก และเมตตากรุณา (เสรี พงศ์พิศ และคณะ 2524:336) สถาบันทางศาสนาจึงเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการปลูกฝังจริยธรรมในสังคม ถึงแม้ว่าโดยแก่นแท้ของทุกศาสนา ต่างมุ่งสอนให้มนุษย์ละทิ้งความชั่ว และประกอบแต่ความดีก็ตาม แต่ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของแต่ละศาสนาก็ยังแตกต่างกันไม่น้อย

โดยแท้จริงแล้วศาสนาพุทธตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ต้องพิสูจน์ได้ก่อน จึงจะนำมาซึ่งความเชื่อ โดยมีได้มุ่งให้คนเกิดความศรัทธาหรือ เป็นบทยังคับ เป็นกฎหมายใด ๆ สำหรับผู้นับถืออย่างไรก็ตาม ถึงแม้ศาสนาพุทธจะมีความผูกพันใกล้ชิด กับคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ก็ไม่ได้มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมเท่าที่ควร แม้จะยอมรับว่าพุทธศาสนาวิเศษ บริสุทธิ์ก็ตาม แต่ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ 2513:187 อ้างจากสุริยงค์ อัยรักษ์ 2517:87) กล่าวคือ ถ้าชาวพุทธมิได้เข้าวัดฟังเทศน์หรือบวชเรียน การปลูกฝังจริยธรรมโดยผ่านสถาบันนั้น ก็เกิดขึ้นได้น้อยหรือไม่เกิดขึ้นเลย เนื่องจากขาดความสนใจ และมีความเห็นต่างจากศาสนา ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยจึงเข้าใจหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างผิด ๆ ประกอบกับความเชื่อของชาวพุทธ เป็นผลรวมของพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ ไชยกลาง ฤทธิพิศัจจ และไสยศาสตร์ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ชาวพุทธจึงปฏิบัติตามผลรวมของความเชื่อ ความเข้าใจ ทำให้แก่นแท้ของศาสนาถูกดกแต่งด้วยเครื่องประดับมากมาย จนชาวพุทธเอง ก็เกือบไม่รู้ว่าแก่นแท้ของพุทธศาสนา คืออะไร (นิรมล เดชะปมิตร 2522:24) อาทิเช่น คำว่า "กรรม" ในความหมายที่ถูกต้อง หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวนำ มิได้หมายถึงผลอย่างที่เขาเข้าใจกัน (เสรีธรรม วรรณปก 2521:8) แต่ชาวพุทธบางกลุ่มมีความเชื่อ เรื่องผลแห่งกรรมมากกว่า ซึ่งคลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพุทธศาสนา จากความเชื่อในเรื่องกรรมและชาติหน้า ทำให้สังคมชาวพุทธชอบผัดวันประกันพรุ่ง ใน การที่จะประกอบกรรมดี มีผลก่อให้เกิดความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น อยู่นิววันหนึ่ง ๆ มีความพอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้ว และไม่คอยชอบแก้ปัญหาให้ตัวเอง เพราะคิดว่าวันหนึ่งปัญหาจะคลี่คลายตัวมันเอง และเชื่ออีกว่าใครทำกรรมใดไว้ ย่อมได้รับผลกรรมนั้นตอบสนองแก่ตน ดังนั้นกรรมจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติต่อชีวิตของสังคมชาวพุทธอย่างมาก (นิรมล เดชะปมิตร 2522:41)

ศาสนาคริสต์ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่ง "ศรัทธา" แม้แต่การตีความก็ยังอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งศรัทธา ชาวคริสต์จึงยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด ชาวคริสต์มองชีวิตที่จะต้องดำเนินไปในลักษณะ เส้นตรงตามแนวนอน จุดเริ่มต้นของชีวิตเริ่มที่พระเจ้าเป็นผู้สร้าง ปัจจุบัน เป็น เรื่องของการไถ่บาป และวาระสุดท้ายของชีวิตในอนาคตจะต้องมีการฟื้นคืนชีพของมนุษย์ทุกคน ทุกสมัย และจะมีการพิพากษาครั้งสุดท้าย หลังจากนั้นชาวคริสต์แต่ละคนจะได้ เก็บเกี่ยวผลแห่งการกระทำของตนเท่าที่ผ่านมา จากทัศนคติในการมองชีวิตที่จะต้องดำเนินไปในลักษณะ เช่นนี้ ทำให้ชาวคริสต์มีระยะเวลาอันสั้น เฉพาะในยุคปัจจุบันเท่านั้น ในการประกอบคุณความดี ชาวคริสต์ไม่มีโอกาสผัดวันประกันพรุ่ง เพราะไม่มีชาติหน้าที่จะแก้ตัว เพราะฉะนั้นชาวคริสต์จึง เน้นการกระทำคุณความดีของปัจจุบัน เพื่อผลที่จะได้รับในอนาคต (นิรมล เดชะปมิตร 2522:41-42) ชีวิตชาวคริสต์ได้รับการเน้นหนักในเรื่องให้มีความรักอันเสียสละ ศาสนาคริสต์พยายามชักชวนให้คนมีความรักที่เสียสละ เพื่อให้ผู้อื่นได้ดี โดยทำลายความรักที่เห็นแก่ตัว เพราะฉะนั้นสังคมชาวคริสต์ที่แท้จริงจึง

เป็นสังคมที่เน้นในเรื่องของคุณธรรมที่มีต่อส่วนรวม ตามคำกล่าวที่ว่า "การเป็นคริสเตียน เป็นการอยู่ร่วมกันในชุมชนคนที่ผูกมัดกันด้วยความรัก" ซึ่งชุมชนนี้จะไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตัวเอง แต่จะอยู่ร่วมกันด้วยความรักที่มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งเป็นการสนองเจตนารมณ์ของพระเจ้าเป็นเจ้า และเป็นการแสดงว่า ชาวคริสต์รักพระเจ้าเป็นเจ้า และรักเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง (Martin J Heinecken 1967:2)

ศาสนาอิสลามนั้นจริยธรรมหรือกฎเกณฑ์ความประพฤติ เป็นเรื่องของกฎหมายอิสลาม ซึ่งมีอิทธิพลในการควบคุมให้ปฏิบัติตามแบบแผนจริยธรรม โดยมีบทลงโทษด้วย ศาสนาอิสลามจะกำหนดแนวทาง วิธีการดำรงและดำเนินชีวิตตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของชาวมุสลิมไว้ใน คัมภีร์ศาสนาอย่างครบถ้วน มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ ซึ่งชาวมุสลิม ต้องประพฤติตามอย่างเคร่งครัด ชาวมุสลิมจะต้องถือหลักปฏิบัติ 5 ประการ ที่เรียกว่า "รูก์นอิสลาม" (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ พีรยศ ราอินมูจา และมานพ จิตต์ภูษา 2525:31) ได้แก่

1. การปฏิญาณคือ กล่าวคำว่า "ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของพระองค์"
2. การละหมาด หรือนมาซ คือ การแสดงความเคารพต่อพระเจ้าทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ทำวันละ 5 เวลา คือก่อนพระอาทิตย์ขึ้น กลางวัน บ่าย ตอนพระอาทิตย์ตก และตอนกลางคืน
3. การถือศีลอด หมายถึงการละ การงดเว้น การระงับยับยั้งการครองตน ฉะนั้นการถือศีลอดจึงหมายถึง การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส การรักษาวัยวะ ล้วนให้พ้นจาก การทำชั่วทั้งทางด้านกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งหมดแสงอาทิตย์ ในเดือนรอมฎอนปีละ 1 ครั้ง
4. การบริจาคซะกาต หมายถึง การบริจาคเงินหรือสิ่งของคิดเป็นร้อยละ 2.5 ของรายได้ให้แก่ ผู้ที่มีฐานะยากจน เป็นการลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน (ศาสนาบัญญัติให้บริจาคทานแก่คน 8 ประเภท คือ (1) คนยากจน (2) คนขัดสน (3) เจ้าหน้าที่รวบรวมซากาต (4) ผู้เข้านับถือศาสนาอิสลามใหม่ (5) ส่งเสริมการปลดปล่อยทาส (6) ผู้มีหนี้สินส่วนตัว (7) สาธารณประโยชน์ (8) ผู้เดินทางที่หมดตัวระหว่างทาง
5. การประกอบพิธีฮัจญ์ หมายความว่า หากมุสลิมคนใดมีความสามารถพอทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินจะต้องเดินทางไปประกอบศาสนากิจ ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ตามแบบอย่างที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้กระทำไว้

นอกจากนี้ชาวมุสลิมยังนิยมอยู่กันเป็นหมู่พวก ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ กันเป็นกลุ่มจึงเกิดเป็นสังคมปิดขึ้น ชาวมุสลิมถือว่าคำสั่งสอนของพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด ดังนั้นถ้าใครไม่ประพฤติตามหรือประพฤติขัดกับหลักศาสนาแล้ว ผู้อื่นก็จะคัดค้านหรือแสดงปฏิกริยาให้รู้เห็นทันทีว่า ไม่เป็นที่ต้องการของชาวมุสลิม (วิกรม กมลสุโกศล 2518:48)

ความแตกต่างของความเชื่อ และหลักปฏิบัติของศาสนาแต่ละศาสนาดังกล่าวมานี้ น่าจะมีผลให้ความเชื่อ แนวคิด และพฤติกรรมของบุคคลต่างศาสนากัน แตกต่างกันไปด้วย ตัวอย่างงาน

วิจัย เช่น นิรมล เตชะปณิต (2522:57-58) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องจุดหมายปลายทางสูงสุดของศาสนา ที่มีผลกระทบต่อแนวการดำเนินชีวิต ในกลุ่มชาวพุทธและชาวคริสต์ ระดับชาวบ้าน ตำบลโคกขี้หนอน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างชาวพุทธจำนวน 100 คน และชาวคริสต์จำนวน 100 คน ในข้อคำถามเกี่ยวกับคุณความดีที่ยึดถืออยู่ พบว่าด้านความยุติธรรมชาวคริสต์มีศรัทธายึดถือร้อยละ 26 ส่วนชาวพุทธมีศรัทธายึดถือร้อยละ 19 ด้านความรักและความเมตตา ชาวคริสต์มีศรัทธายึดถืออยู่ร้อยละ 30 ส่วนชาวพุทธมีศรัทธายึดถืออยู่ร้อยละ 14 และในข้อคำถามเกี่ยวกับอุดมคติพบว่า ชาวคริสต์ปรารถนาจะทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมร้อยละ 49 ส่วนชาวพุทธมีลักษณะอุดมคติเช่นนี้ร้อยละ 31 นอกจากนี้ ดลมนรจ บากา (2523:144-147) ได้ศึกษาความเชื่อทางศาสนาของชาวพุทธและชาวมุสลิม ที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกลุ่มศาสนาละ 60 คน โดยใช้แบบสอบถาม 2 ฉบับ และนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทีละคน ผลปรากฏว่า คุณสมบัตินี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบของความดีตามทรรศนะของชาวพุทธและชาวมุสลิม เฉพาะที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์และช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก ชาวพุทธเห็นด้วยร้อยละ 30 และ 90 ตามลำดับ ในขณะที่ชาวมุสลิมเห็นด้วยกับลักษณะเหล่านี้ร้อยละ 72.2 และ 61.1 ตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ เป็นข้อคิดได้ว่าศาสนาน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ต่างศาสนากัน มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

สถานภาพ

สถานภาพก็คือ ฐานะ หรือตำแหน่งของบุคคล หรือตำแหน่งในสังคมของบุคคลหรือเป็นฐานะที่คนมีอยู่ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นสิ่งที่เห็นได้ทั่วไป เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าบุคคลหนึ่งต่างกับบุคคลอื่นในกลุ่ม หรือตามระดับชั้นของสังคมอย่างไร มีความสำคัญแค่ไหน สถานภาพเป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ครองตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม เป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างที่สำคัญของพฤติกรรมของบุคคลในสังคม (ทองปลิว ชมชื่น 2522:56)

สถานภาพแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ เป็นต้น
2. สถานภาพที่ได้มาในภายหลัง ได้แก่ การศึกษา อาชีพ ยศ เป็นต้น ซึ่งบุคคลในสังคมอาจจะมีสถานภาพหลายสถานภาพในขณะเดียวกันได้ (อุทัย หิรัญโต 2519:114-115)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสถานภาพทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงความเป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ซึ่งในสถานภาพทั้งสามมีความแตกต่างกันในเรื่องของอายุ และการศึกษาด้วย ตามทรรศนะของอีริกสัน (Erikson 1965:20-21) เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลอย่างสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา บุคลิกภาพของบุคคล เพราะกฎเกณฑ์ทางสังคมได้กำหนดบทบาทของบุคคลในแต่ละวัยแตกต่างกัน ดังนั้นคนที่มีอายุต่างกันจึงมีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับทรรศนะของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura 1977:16-22) ซึ่งถือว่าจริยธรรม เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับ การประเมินความถูกผิดของพฤติกรรม และกฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ของมนุษย์ เกิดจากประสบการณ์ตรงของ

ตนเองส่วนหนึ่ง หรือเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นส่วนหนึ่ง หรือเกิดจากการบอกเล่า และการอ่านสารบันทึกของผู้อื่นส่วนหนึ่ง จากแนวคิดนี้จึงกล่าวได้ว่าคนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทางสังคมต่างกัน ย่อมจะมีความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้แตกต่างกันได้ เช่น เด็กก็จะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ง่าย ๆ ใกล้ตัวและมีลักษณะ เป็นรูปธรรม ในขณะที่ผู้ใหญ่สามารถจะพิจารณาสิ่ง ต่างๆ ได้ละเอียดลึกซึ้งมากกว่า และเป็นนามธรรมมากกว่า เป็นต้น

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ตามสถานภาพที่แตกต่างกัน มีอาทิเช่น สุนทรีย์ โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522:106-112, 218-234) ดังเคยกล่าวถึงแล้ว ได้เปรียบเทียบค่านิยมระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่าง ๆ กันถึง 8 กลุ่มได้แก่ กลุ่มประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า กลุ่มประถมศึกษาปีที่ 7 กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่ม อาชีวศึกษา กลุ่มปริญญาตรี กลุ่มปริญญาโท และกลุ่มปริญญาเอก ผลปรากฏว่าผู้ที่มีการศึกษาค่า ให้ความสำคัญในด้านการให้ภัย ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง และความมั่นใจ เมตตาสูงกว่าผู้มีการศึกษาสูง ในด้านความซื่อสัตย์นั้น ให้ความสำคัญแตกต่างกันน้อยมาก ส่วนในด้านความเสมอภาคนั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อข้อความที่ว่า "การใช้อำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศ ไม่น่าจะขัดข้องตราบดีที่ประชาชนไม่เดือดร้อน และได้อยู่อย่างสงบก็พอใจแล้ว" "การแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไม่จำเป็นที่คนจนจะต้อง เข้า ไปมีส่วนร่วมด้วย" และ "สถานการณ์ของประเทศจะดีขึ้นมาก หากไม่มีการเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ นั้น ผลปรากฏว่าผู้ที่มีการศึกษาค่า มีความคิดที่เห็นด้วยมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูง อย่างไรก็ตาม งานวิจัย ของสมโชค พูลนวม (2523) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์ กับความรู้สึก มิตรชอบจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามที่เคย กล่าวถึงแล้วในต่างประเทศ พบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความซื่อสัตย์ต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความซื่อสัตย์มากกว่า ประถมศึกษาปีที่ 5 แต่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนทั้งสองชั้นแรก ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยม และความคาดหวังของเยาวชนไทย ของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523:63-73) ได้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่านิยมในด้านความมั่นคงปลอดภัย เป็นระเบียบ และอนุรักษ์นิยมสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกลุ่มอุดมศึกษา แต่ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่นและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมกลับพบว่า กลุ่ม อุดมศึกษามีค่านิยมในด้านนี้สูงกว่ากลุ่มมัธยมศึกษา

ในการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองนั้น อรพันธ์ บุญประสิทธิ์ (2522) พบว่าในด้านการสามารถนำความรู้เรื่องประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการไม่ทำความรู้เกี่ยวกับระเบียบประเพณีไทย เพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ครู เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญมากสำหรับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา ในขณะที่ผู้ปกครองเห็นว่ามี ความสำคัญเพียงปานกลาง สำหรับพฤติกรรมด้านการเรียนและการเมือง การปกครอง ศาสนา ระเบียบประเพณีและวัฒนธรรม ครูมีความเห็นว่า พฤติกรรมทั้งสองด้านนี้มีความสำคัญ ต่อนักเรียน มากกว่าความเห็นของผู้ปกครอง เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ชัยวัฒน์ รัฐขจร (2522) ได้ทำการวิจัยความเข้าใจทางการเมือง และการ

มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยศึกษาเฉพาะกรณีประชาชน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ดังเคยกล่าวถึงแล้ว พบว่าระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความรู้ ความเข้าใจ ทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย และความกระตือรือร้นในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และการปกครอง โดยพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษายิ่งสูงขึ้น จะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ วิมลวรรณ จินตราพันธ์ (2527:178) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยจากพฤติกรรมการเลือกตั้ง

จากทรรศนะ และงานวิจัยที่กล่าวมา พอจะเป็นแนวให้เห็นได้ว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน ระหว่างความเป็นนักเรียน ครู และ ผู้ปกครอง น่าจะมีผลทำให้พฤติกรรมและแนวโน้ม พฤติกรรม จริยธรรมทางการเมืองของบุคคลแตกต่างกันด้วย

ภูมิภาค

ประเทศไทยแบ่งลักษณะสังคมออกเป็นภาคได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งแต่ละภูมิภาคมีลักษณะสังคม: ชนบทธรรม เนียมประเพณี และวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ซึ่งประเสริฐ แยมกลิ่นพุ่ม (2521:18-19) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับภูมิภาคต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ภาคกลาง เป็น ภาคที่ใกล้ชิดกับศูนย์กลางการปกครองประเทศ คนทั่วไปจึงมีความตื่นตัวในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง ความจำเป็นต่าง ๆ ในการดำรงชีพทำให้คนภาคกลางต้องสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง และต้องถือความต้องการความคิดเห็น และปัญหาต่าง ๆ ของตนเองเป็นใหญ่ แทนที่จะคอยติดตามหรือฟังผู้อื่น นอกจากนั้นตามสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ คนในภาคกลางไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันมากนักคนภาคกลางจึงนิยมสร้างบ้านเรือนของตนเองอยู่โดดเดี่ยวเป็นเอกเทศ ไม่ได้อยู่รวมกันใกล้ชิดเหมือน หมู่บ้านในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะนิสัยนิยมความเป็นอิสระภาพ และความเป็นตัวของตัวเอง ชอบทำงานและใช้ชีวิตของตนเองตามลำพัง ไม่ชอบการทำงานเป็นกลุ่ม เชื่อคนยากเนื่องจากต่างคนต่างถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ไม่อยากนำตนเองไปผูกพันกับคนอื่น และไม่อยากยอมตนอยู่ใต้อำนาจผู้อื่น

ภาคเหนือ เป็นภาคที่มีชีวิตความเป็นอยู่เป็นไปอย่างเชื่องช้า ท่ามกลางธรรมชาติที่สงบและอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนชิดกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือกันในการทำงาน และในการดำรงชีวิต มีจิตใจโอบอ้อมอารี นิยมความเป็นกันเอง และรักสันติ ซึ่งสรุปได้ว่าเอกลักษณ์ของประชาชนภาคเหนือได้แก่ การนิยมความสวยงามโดยเฉพาะของบุคคล มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนิยมสังสรรค์ มีความเชื่อฟังผู้มีความรู้และอำนาจ เคร่งในศาสนา และไม่นิยมความขัดแย้งรุนแรง (สนธิ สมัยการ 2520:14)

ภาคใต้ เป็นภาคที่คนที่มีความสามารถจะประสบความสำเร็จ ในชีวิตอย่างง่ายดาย เนื่องจากความสมบูรณ์ของธรรมชาติ (เหมืองแร่ สวนยางและค้าขาย) คนในภาคนี้จึงมีความรู้สึกภูมิใจในภาคของตนเองมาก เพราะได้เจริญขึ้นมาโดยใช้ทรัพยากรของตนเอง เนื่องจากเศรษฐกิจ และการค้าของภาคนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็ว ฐานะของคนก็อาจจะเปลี่ยนแปลง จากหน้า

มือ เป็นหลังมืออย่างรวดเร็ว เช่นกันได้ ความตื่นตัวของคนในภาคนี้จึงมีมากกว่าภาคอื่น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่เสียเปรียบในเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ คนต้องต่อสู้ดิ้นรนมากเพื่อความอยู่รอด ความไม่เกื้อหนุนของธรรมชาติทำให้ คนส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ในสภาพที่ยากจน และมีผลตามมาก็คือ ความมั่งคั่งน้อย สันโดษ และพอใจในสิ่งที่ตน มีอยู่เพื่อปรับตัว เข้ากับสภาพความเป็นจริง บุคคลต้องลดความมุ่งหวังในชีวิตลง มีชีวิตความเป็น อยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ยึดมั่นถือมั่นกับชีวิต และสิ่งแวดล้อมพยายามที่จะทำให้ชีวิตมีความหมายด้วยการแสวงหาความสนุกสนานร่าเริง เท่าที่จะพอหาได้ มากกว่าความมีระเบียบจริงจังในชีวิต

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของความเจริญ การปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างคนจะเป็นแบบทุนนิยม เช่นลักษณะนายจ้าง-ลูกจ้าง และเนื่องจากเป็นที่รวม ของบุคคลหลายอาชีพ หลายกลุ่ม สภาพสังคมจึงสนับสนุนเสรีภาพในการต่อสู้ แข่งขันกันในการประ- กอบอาชีพ บุคคลต้องเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการปรับปรุงตัวตลอดเวลา การดำเนินชีวิตของคนในกรุงเทพจึงมีการแข่งขันกันสูง

เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ในแต่ละ ภูมิภาคมีความแตกต่างกันไป ดังยกตัวอย่างมานี้ ย่อมจะเป็นผลให้การอบรมเลี้ยงดู และการถ่ายทอดทางสังคมต่อสมาชิกในสังคมแตกต่างกันไปด้วย ดังที่ไรท์ (Wright 1975:24-30) เชื่อว่า สังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้แตกต่างกัน ตามแต่ว่ามนุษย์จะอยู่ในกลุ่มสังคมใด กล่าวคือ บุคคลที่ เกิดมาในแต่ละสังคมจะต้อง เรียนรู้ และยอมรับจริยธรรม ประเพณีในสังคมของตน ซึ่งจะแตกต่าง จากจริยธรรม ประเพณีของสังคมอื่น ๆ จึงมีผลให้การแสดงออกทางพฤติกรรมมีความแตกต่างกันไป

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของบุคคล ในต่างภูมิภาคกันมี อาทิเช่น ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523:63,65,72)ตั้งเคยกล่าวถึงแล้ว พบว่ากลุ่มเยาวชนชนภาคเหนือมีค่านิยมในด้านความมั่นคงปลอดภัย เป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยมสูงกว่า กลุ่มเยาวชนจากภาคอื่น ๆ โดยที่กลุ่มเยาวชนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่านิยมด้านนี้ต่ำที่สุด ในด้านค่านิยมเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พบว่าผู้มีภูมิสำเนาในกรุงเทพมหานครมีค่านิยม ด้านนี้สูง ในขณะที่เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่านิยมด้านนี้ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ส่วนค่านิยมด้านคุณ- ธรรมและศาสนา ซึ่งหมายถึงการจัดความเห็นแก่ตัว ความมั่งงายต่าง ๆ ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนการมีเมตตากรุณา ก็พบเช่นเดียวกันว่ากลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพ- มหานคร แสดงค่านิยมลักษณะนี้สูงกว่าภาคอื่น ๆ ในขณะที่เยาวชนในภาคใต้ แสดงค่านิยมเรื่องนี้ น้อยกว่าภาคอื่น ๆ

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของการเลือกตั้ง ปรากฏว่า ในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่ว ประเทศในเดือน เมษายน 2522 ซึ่งเป็นครั้งล่าสุดก่อนทำการวิจัยครั้งนี้ เมื่อจำแนกผู้ใช้สิทธิตาม ภาคแล้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีผู้ใช้สิทธิสูงสุด ร้อยละ 53.06 โดยจังหวัดที่มีผู้ใช้สิทธิสูงสุดคือ จังหวัดยโสธร มีจำนวน ร้อยละ 77.11 ในขณะที่กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีผู้ใช้สิทธิต่ำสุดคือ ร้อยละ 19.45 เท่านั้น (สถิตย์ นิยมญาติ 2524:27)

จาก เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความคาดหวังว่า บุคคลต่างภูมิภาคกัน น่าจะมีพฤติกรรมและแนวโน้ม พฤติกรรมจริยธรรมทางการ เมืองแตกต่างกัน

สภาพความเป็นเมือง

ลักษณะสังคมไทยในแต่ละจังหวัด แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ สังคม เมือง และสังคมชนบท ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางดำเนินชีวิต ดังพอจะสรุปความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทได้ว่า ขณะที่ชาวชนบทนิยมยึดมั่นในประเพณีของที่มีอยู่ ชาวเมืองนิยมนวัตกรรมชอบรับของแปลกใหม่ ชาวชนบทนิยมนับถือผู้ใหญ่ เคารพเชื่อฟังอาวุโส ชาวเมืองนิยมระบอบประชาธิปไตย ชาวชนบทถือตระกูล เทือกเถาเหล่ากอเป็นสำคัญ ชาวเมืองถือเอาบุคคลหรือปัจเจกภาพนิยม ชาวชนบทนิยมการรักษาความมั่นคงเอาไว้ ชาวเมืองนิยมชมชื่นการเปลี่ยนแปลง ชาวชนบทถืออดีตเป็นสรวง ชาวเมืองถืออนาคตเป็นสรวง ชาวชนบทถือว่าบุคคลที่มีชาติตระกูลดีย่อมมีเกียรติ ชาวเมืองนิยมคนที่ได้ฐานะมาจากความสำเร็จของตน ชาวชนบทมุ่งรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวเมืองมุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้า ชาวชนบทยกย่องผู้นำเชื่อฟังผู้นำ ชาวเมืองนิยมหลักความเสมอภาคทุกคนมีความเสมอภาคกัน ชาวชนบทนิยมเดินสายกลาง ค่อยทำค่อยไป (ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม) ชาวเมืองนิยมความกระตือรือร้นว่าเป็นของมีค่า (น้ำขึ้นให้รีบตัก) ชาวชนบทพยายามทำตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ชาวเมืองพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติในทุกทาง ชาวชนบทมีความพอใจต่อการดำรงอยู่ ชาวเมืองเชื่อถือการกระทำต่าง ๆ ว่าจะต้องส่งผลตามที่ตั้งใจไว้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2522:88-89)

กรุงเทพมหานคร ที่นับได้ว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งจากการมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวนั้น ก็มีการแบ่งลักษณะของสังคมเป็น 2 ลักษณะ เช่นเดียวกัน ได้แก่กรุงเทพมหานครเขตใน หรือใจกลางมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์รวมของความเจริญก้าวหน้าทางศิลปกรรม และเทคโนโลยี การปกครอง การศึกษา การบันเทิง และการพาณิชย์ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด อีกลักษณะหนึ่งคือ กรุงเทพมหานครเขตนอก หรือชวามมหานครซึ่งประชาชนส่วนใหญ่อยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นงานหลัก มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ยังมีการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าในใจกลางมหานคร

จากสภาพความแตกต่างของสังคมตลอดจนวิถี การดำรงและดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันดังกล่าวมาแล้วนี้ ย่อมจะมีผลให้บุคคลในสังคมแต่ละสังคม มีความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วยตามการถ่ายทอดทางสังคม ดังเคยกล่าวถึงแล้วใน เรื่องของภูมิภาค ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสภาพความเป็นเมืองได้แก่ งานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครงการ (2522:95, 219-230) ซึ่งพบว่าชาวชนบทให้ความสำคัญแก่การให้อภัย และความอ่อนน้อม เชื่อฟังสูงกว่าชาวเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่ว่า "การใช้อำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศไม่ว่าจะขัดข้อง ตราบาใดที่ประชาชนไม่เดือดร้อน และได้อยู่อย่างสงบก็พอใจแล้ว" "การแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย" และข้อความที่ว่า "สถานการณ์ของประเทศจะดีขึ้นมากหากไม่มี การเดินขบวนเรียกร้องต่าง ๆ " นั้น

ผลปรากฏว่า ชาวชนบทเห็นด้วยกับข้อความทั้ง 3 นี้มากกว่าชาวเมือง

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมานี้ เป็นแนวคิดได้ว่าบุคคลที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เขตใน กรุงเทพมหานคร เขตนอก อำเภอเมือง และอำเภอชนบท น่าจะมีพฤติกรรมและแนวโน้ม-พฤติกรรมจริยธรรมทางการ เมืองแตกต่างกัน

อาชีพหลักของครอบครัว

นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมส่วนใหญ่ต่างก็ให้ความสำคัญแก่อิทธิพลของสังคมในการก่อให้เกิดจริยธรรมในตัวบุคคล ดังเช่น นักจิตวิทยาากลุ่มจิตวิเคราะห์ เช่น ฟรอยด์ (Freud 1922:57) ให้ความสำคัญแก่สังคมว่ามีส่วนในการสร้างจริยธรรมให้แก่ สมาชิกในสังคม ผ่านกระบวนการถอดแบบ (Identification) โดยเด็กจะทำตนตามอย่างบิดามารดา และผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม ซึ่งความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ เซียร์และคณะ (Sears 1957:105-118) ที่กล่าวว่าบิดามารดามีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นสมาชิกที่มีพฤติกรรม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และเน้นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เด็กได้รับตั้งแต่แรกเกิดมีส่วนเชื่อมโยง มาจากฐานะ เศรษฐกิจ สังคม และระดับการศึกษาของบิดามารดา ซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพของบุตรกล่าวคือ บิดา มารดาที่มีฐานะ เศรษฐกิจ และสังคมต่างกัน จะมีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกันด้วย และเนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกทางสังคมที่ทำหน้าที่ ปลูกฝังและถ่ายทอด (Internalize, Transmit) จริยธรรมให้แก่สมาชิกตั้งแต่แรก พ่อแม่หรือสมาชิกผู้ใหญ่ในครอบครัวจึงเป็นตัวอย่างให้แก่ สมาชิกผู้เยาว์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแต่ละครอบครัวจะมีการถ่ายทอดจริยธรรมแตกต่างกันไป ตามสภาพฐานะ เศรษฐกิจ และสังคม

ความแตกต่างของสภาพฐานะ เศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลมักขึ้นอยู่กับอาชีพของบุคคลด้วย เช่นอาชีพผู้ใช้แรงงาน กรรมกร ก็มักจะมีสภาพฐานะ เศรษฐกิจ และสังคมต่ำกว่าอาชีพรับราชการ หรือธุรกิจการค้า เป็นต้น เนื่องจากบุคคลใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันของตน กับการประกอบอาชีพ อาชีพการงานจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ ความเชื่อ แนวคิดทัศนคติ และค่านิยมของบุคคล ดังที่อาเธอร์ที เจอซิลด์ (Jersild 1974:575) กล่าวว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน มักมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะหน้าที่การงาน และความรับผิดชอบที่บุคคลมีส่วนร่วม และเมื่อบุคคลมีความเชื่อ แนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ เช่นไร ก็จะทำถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่ สมาชิกในครอบครัว ฉะนั้นอาชีพหลักของครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมที่ดี-ไม่ดี ถูก-ไม่ถูก ควร-ไม่ควร ที่ต่างกัน (Hurlock 1964:54) จึงมีผลให้บุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกัน มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างกันได้ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับ ตัวแปรอาชีพหลักของครอบครัวนี้ได้แก่ งานวิจัยของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523:64-65) พบว่าระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา มีผลต่อความแตกต่างในค่านิยม ความมั่นคง ปลอดภัย เป็นระเบียบและอนุรักษนิยม กล่าวคือ กลุ่มที่มารดามีการศึกษาค่ำ และประกอบอาชีพลูกจ้างใช้แรงงาน มีค่านิยมในด้านนี้สูง แต่กลุ่มที่มารดามีการศึกษาสูง และมีอาชีพรับราชการ ผู้บริหาร และนักธุรกิจระดับสูง มีค่านิยมในด้านนี้ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ และยังพบว่าระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามีผลต่อความแตกต่างในค่านิยมการยอมรับ การยกย่อง และอำนาจในสังคม กล่าวคือกลุ่มที่บิดามีการศึกษาระดับสูง

มีค่านิยมสูงกว่าที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ นอกจากนี้ในการวิจัยของสมาน ชาลีเครือ (2523:55) ที่ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมเชิงสังคมของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 714 คน ประกอบด้วยนักเรียนในกรุงเทพมหานคร 529 คน และนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ 188 คนโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วัดเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก หรือความปรารถนา ที่มีต่อพฤติกรรมเชิงสังคม ต่าง ๆ 30 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแม่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้นผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร มีค่านิยมเชิงสังคมต่ำกว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง และอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร อาชีพค้าขาย หรือธุรกิจการค้า และอาชีพรับราชการ มีค่านิยมเชิงสังคมไม่แตกต่างกัน

อาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทยส่วนใหญ่ พอลจะแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มอาชีพใหญ่ ๆ คือ รับราชการ ผู้ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้า หรือลูกจ้างเอกชน ซึ่งโดยลักษณะของงานก็ย่อมต้องการคนที่มีคุณสมบัติ และลักษณะต่างกันไปด้วย ประกอบกับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าบุคคลที่มีอาชีพหลัก ของครอบครัวรับราชการ ใช้แรงงาน ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชน น่าจะมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการ เมืองแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อแสวงหาสภาพที่เป็นอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรม และแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง ตามคำรายงานของนักเรียน ครูและผู้ปกครองว่า (1) เคยทำบ่อยเพียงใด (2) มีแนวโน้มจะทำมาน้อยเพียงใด (3) เคยเห็นคนอื่นทำบ่อยเพียงใด และ (4) คิดว่าคนอื่นมีแนวโน้มจะทำมาน้อยเพียงใด

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจริยธรรม และแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองตามคำรายงานของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จำแนกตามตัวแปรเพศ ศาสนา สถานภาพ ภูมิภาค สภาพความเป็นเมือง และอาชีพหลักของครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครอง จากโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 3,000 คน แยกเป็นนักเรียนระดับชั้นละ 600 คน ครู และผู้ปกครองอย่างละ 600 คนเช่นกัน

2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เลือกมาจากโรงเรียนเดียวกัน

3. พฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง เป็นพฤติกรรมที่ได้จากคำรายงานของกลุ่มตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

4.1 แบบสำรวจข้อมูลภูมิหลัง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบตามตัวแปรอิสระ

4.2 แบบสำรวจพฤติกรรมจริยธรรม ทางการเมือง 18 พฤติกรรม โดยแต่ละ

พฤติกรรมมี 4 คำถามคือ เคยทำหรือไม่ จะทำหรือไม่ถ้ามีโอกาส เคยเห็นคนอื่นทำหรือไม่ และคิดว่าคนอื่นจะทำหรือไม่ถ้ามีโอกาส โดยให้ตอบแบบประเมินค่า (Rating)

5. ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งเป็น

5.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่

- ก. เพศ
- ข. ศาสนา แบ่งเป็นพุทธ คริสต์ และอิสลาม
- ค. สถานภาพ แบ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครอง
- ง. ภูมิภาค แบ่งเป็น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร
- จ. สภาพความเป็นเมือง หมายถึงสภาพความเจริญของท้องที่แบ่งออกเป็น กรุงเทพมหานครชั้นใน กรุงเทพมหานครชั้นนอก ต่างจังหวัดแบ่งเป็น อำเภอเมือง และอำเภอชนบท
- ฉ. อาชีพหลักของครอบครัว แบ่งเป็นรับราชการ ใช้แรงงาน (ชาวนา ชาวไร่ กรรมกร) ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชน

5.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือคะแนนที่ได้จากมาตรวัด พฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองที่สร้างขึ้น

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาสำรวจพฤติกรรมจริยธรรม ทางการเมืองของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง นี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งสามารถใช้ข้อมูลได้ 2 ประเภทคือ หนึ่งพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อื่น และสองคำรายงานของแต่ละคนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตนเคยหรือไม่เคยกระทำ ซึ่งโดยทั่วไปการสังเกตพฤติกรรมภายนอกโดยตรง สามารถกระทำด้วยความสมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือสูงมาก แต่ก็มีปัญหาที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. พฤติกรรมแต่ละพฤติกรรมประกอบด้วย พฤติกรรมย่อยๆ หลายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน ซึ่งต้องใช้เวลายาวนานมาก ถ้าหากจะมีการสังเกตให้ครบถ้วน และมักจะเกิดความผิดพลาดในการสังเกตได้ง่าย เช่นมิได้สังเกตพฤติกรรมย่อยบางพฤติกรรม ในกระบวนการของพฤติกรรมย่อยทั้งหมด ดังนั้นการสรุปผลของการสังเกตก็อาจคลาดเคลื่อนได้ง่ายมาก

2. พฤติกรรมจริยธรรมที่แสดงให้ปรากฏแก่ผู้อื่นมักจะเป็นพฤติกรรมทางบวก ส่วนพฤติกรรมทางลบนั้น มักจะเป็นการลักลอบกระทำ จึงทำให้สังเกตพฤติกรรมแท้จริงได้ยากมาก

เนื่องจากข้อจำกัดในการสังเกตพฤติกรรมจริยธรรม ดังกล่าวมา ในการสำรวจพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลจากคำรายงาน ซึ่งแม้จะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการลืม การจำผิด การบิดเบือน หรือแม้แต่ความไม่จริงใจของผู้ตอบอยู่บ้าง แต่ก็ เป็นวิธีการที่มีข้อดีอยู่หลายประการ คือ

1. คำรายงานสามารถให้ข้อมูลได้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

2. คำรายงานสามารถให้ข้อมูลได้ทั้งพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นกับผู้รายงานเอง และพฤติกรรมภายนอกของผู้อื่น ซึ่งผู้รายงานรับรู้

3. คำรายงานสามารถให้ข้อมูลทั้งที่เป็นพฤติกรรม ภายนอกที่แสดงออกเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อื่น และพฤติกรรมภายในที่เป็นความนึกคิดและ ความรู้สึกของบุคคลนั้น ๆ

จากคุณลักษณะของคำรายงานที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลจากคำรายงาน เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ และพยายามทำให้คำรายงานมีความเชื่อถือได้สูงที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ และคุณประโยชน์ของผลการวิจัย สร้างความคุ้นเคย ตลอดจนไม่ให้ผู้รายงานแจ้งชื่อของตนในแบบสำรวจ เพื่อความสบายใจของผู้ตอบในการรายงานพฤติกรรมของตนตามความเป็นจริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลแม้ว่า จะพยายามรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากอย่างกว้างขวาง แต่ก็ประสบอุปสรรคเกี่ยวกับ การมีระยะเวลาสั้นในการออกเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจึงขาดจำนวนไปสำหรับบางแห่ง อาจทำให้ขาดความสมบูรณ์ไปบ้างตามควร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมจริยธรรมคือ พฤติกรรมภายนอกที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ ถูกหรือไม่ และสมควรหรือไม่ ที่แสดงให้ปรากฏในสภาพการณ์ต่าง ๆ

2. พฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองคือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อิทธิพลและการปกครองที่บุคคลหนึ่งกระทำกับบุคคลอื่น ๆ อันประกอบด้วย พฤติกรรมด้านต่าง ๆ 5 ด้าน 18 พฤติกรรม ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ทางการเมือง แบ่งเป็น

- ก. การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด
- ข. การใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์
- ค. การให้สินบน
- ง. การรับสินบน
- จ. การทุจริตในการเลือกตั้ง
- ฉ. การแจ้งความเท็จ
- ช. การปิดบังผู้กระทำผิดกฎหมาย

2.2 เกี่ยวกับความเสมอภาค และความยุติธรรมทางการเมือง แบ่งเป็น

- ก. การให้และการใช้อภิสิทธิ์
- ข. อคติในการปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ

2.3 เกี่ยวกับความเมตตากรุณาทางการเมือง แบ่งเป็น

- ก. การจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส
- ข. การปกครองด้วยความรุนแรง
- ค. การลดหย่อนและการอภิไธย

2.4 เกี่ยวกับการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางการเมือง แบ่งเป็น

- ก. การสละสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล
- ข. การสละเพื่อส่วนรวม
- ค. การเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง
- ง. การยอมปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง

2.5 เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ทางการเมือง แบ่งเป็น

- ก. การต่อต้านกฎหมายหรือคำสั่งที่ไม่ชอบธรรม
- ข. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. นักเรียนหมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2525 ในภูมิภาคต่าง ๆ

4. ครูหมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ

5. ผู้ปกครองหมายถึง บิดามารดา หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบัน

สมมติฐานในการวิจัย

1. กลุ่มชายและกลุ่มหญิงมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน
2. กลุ่มคนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูและผู้ปกครอง มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน
4. คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน
5. คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครชั้นใน กรุงเทพมหานครชั้นนอก อำเภอเมือง และอำเภอชนบท มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน
6. คนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวรับราชการ ใช้นางงาน ลูกจ้าง เอกชนและธุรกิจการค้า มีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้รู้ข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของคนในสังคมไทยตามสภาพ

ความเป็นจริง

2. ทำให้ได้เห็นแนวโน้มของคนในสังคมไทย เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง
3. เพื่อ เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียน การสอนจริยศึกษา ในสถาบันการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย
4. เพื่อ เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ จริยธรรมในสังคมไทยต่อไปสำหรับผู้สนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย